

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ
Кафедра обліку і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
другий (магістерський) рівень вищої освіти

на тему: Теоретико-практичні аспекти обліку і аудит розрахунків з
постачальниками суб'єкта господарювання

Виконав:

Фоменко Ярослав Ігорович
здобувач спеціальності
071 «Облік і оподаткування»

Керівник:

Ткаль Ярміла Сергіївна
доцент кафедри обліку і оподаткування

Рецензент:

Журбенко Наталія Михайлівна
к.е.н., начальник планово-фінансового
відділу Сумського національного аграрного
університету

Суми – 2024

СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет

Економіки і менеджменту

Кафедра

Обліку і оподаткування

Освітня програма

«Облік і оподаткування» другого
(магістерського) рівня вищої освіти

Спеціальність

071 «Облік і оподаткування»

Завідувач кафедри

« 08 » листопада

Затверджую:

М.І. Гордієнко

2023 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ

Фоменку Ярославу Ігоровичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1.Тема роботи: Теоретико-практичні аспекти обліку і аудит розрахунків з постачальниками суб'єкта господарювання.

2. База практичного дослідження:

ФОП «Ізюменко Т.В» Роменського району Сумської області

керівник роботи **Ткаль Ярміла Сергіївна, к.е.н., доцент**

(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджена наказом по університету від

14.11. 2023 р. № 3486-н

3. Строк подання здобувачем закінченого проекту (роботи) 19 грудня 2024 року

4. Вихідні дані до проекту (роботи):

первинні та зведені документи, реєстри синтетичного та аналітичного обліку, статутні та установчі документи, фінансова, статистична, бюджетна та податкова звітність, законодавчо - нормативні акти з питань обліку і аудиту, монографії, фахові наукові статті та доповіді на міжнародних науково-практичних конференціях з питань сучасного стану та вдосконалення обліку, аналізу, аудиту і контролю.

5. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

дослідити понятійну сутність категорії «постачальники», як об'єкта обліку;

вивчити законодавчо-нормативну базу та інформаційне забезпечення з теми дослідження;

провести підбір та аналіз наукових літературних джерел з тематики дослідження;

навести організаційно – економічну характеристику досліджуваного суб'єкта;

розкрити стан організації обліку і аудиту розрахунків з постачальниками;

визначити особливості методики обліку і аудиту розрахунків з постачальниками у базовому суб'єкті господарювання;

надати пропозиції щодо вдосконалення обліку і аудиту розрахунків з постачальниками в умовах функціонування досліджуваного суб'єкта господарювання;

сформулювати висновки.

6. Дата видачі завдання

« 08 » листопада 2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів підготовки кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Визначення та затвердження теми дослідження, складання плану – графіку виконання роботи	листопад 2023 р.	
2.	Підбір та аналіз літературних джерел, підготовка першого теоретичного розділу	грудень 2023 р. - січень 2024 р.	
3.	Збір аналітичної інформації, обробка результатів дослідження та підготовка другого розділу роботи	лютий-липень 2024 р.	
4.	Підготовка третього розділу кваліфікаційної роботи	вересень - жовтень 2024 р.	
5.	Підготовка висновків, пропозицій та узгодження з керівником	жовтень-листопад 2024 р.	
6.	Підготовка кінцевого варіанту кваліфікаційної роботи	листопад 2024 р.	
7.	Опрацювання зауважень керівника, перевірка на автентичність	02-16 грудня 2024 р.	
8.	Рецензування кваліфікаційної роботи	06-17 грудня 2024 р.	
9.	Представлення кваліфікаційної роботи на кафедрі, деканат	19 грудня 2024 р.	
10.	Підготовка доповіді, презентації до кваліфікаційної роботи та її попередній захист	18-23 грудня 2024 р.	
11.	Захист кваліфікаційної роботи	24 грудня 2024 р.	

Здобувач вищої освіти за другим (магістерським) рівнем

Ярослав ФОМЕНКО

Керівник роботи

Ярміла ТКАЛЬ

Перевірку на автентичність проведено.

Надія БАРАНИК

Кваліфікаційна робота допущена до захисту

Гарант освітньої програми

Інна НАЗАРЕНКО

Декан факультету економіки і менеджменту

Світлана ЛУКАШ

АНОТАЦІЯ

Фоменко Я.І. Теоретико-практичні аспекти обліку і аудит розрахунків з постачальниками суб'єкта господарювання

Кваліфікаційна робота зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування», СНАУ, Суми. 2024 р. Рукопис.

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню з'ясуванню основних теоретико-практичних аспектів обліку і аудит розрахунків з постачальниками ФОП «Ізюменко Т.В.» Роменського району Сумської області.

Розглянуто нормативне регулювання обліку і аудиту розрахунків з постачальниками. Наведено основні теоретико-методичні засади організації обліку розрахунків з постачальниками. Досліджено організаційно-інформаційне забезпечення аудиту розрахунків з постачальниками суб'єкта господарювання.

За результатами аналізу обліку і аудиту розрахунків з постачальниками здійснене узагальнення та досліджено тенденції удосконалення. При дослідженні питань було виявлено, що фізичні особи-підприємці виступають ключовими суб'єктами господарювання, що відіграють важливу роль у забезпеченні життєво важливих послуг для населення. Таким чином, з'ясовано, що їхня діяльність спрямована на забезпечення належних стандартів, що має величезне значення для комфорту громадян.

Також було розглянуто нормативно-правову базу, зазначено, що нормативні документи поділяються на законодавчі (закони, акти, укази, постанови, що регулюють бухгалтерський облік), також виділяють методологічний рівень (внутрішні стандарти, нормативні акти міністерств) та організаційний рівень (робочі документи підприємств).

Окрема увага приділена проблемам обліку і аудиту розрахунків з постачальниками даного суб'єкта господарювання та рекомендаціям щодо їхнього вирішення, теоретичним підходам до дослідження даної проблематики, шляхам до їх врегулювання. Запропоновано можливі шляхи удосконалення обліку і аудиту розрахунків з постачальниками даним суб'єктом господарювання. З погляду бухгалтерського обліку, зобов'язання виникають у результаті розрахункових відносин підприємства з контрагентами, які базуються на конкретних фактах господарської діяльності. Адже всі форми заборгованості мають двосторонній характер: для однієї сторони вони виступають як дебіторська заборгованість (актив), а для іншої, як кредиторська заборгованість (зобов'язання). Також було обґрунтовано пріоритетні напрями забезпечення точності та надійності фінансової звітності. виправлення даних недоліків має призвести до позитивної зміни.

Ключові слова: постачальники, розрахунки, договір, облік, аудит, аналіз, методи, дослідження, бухгалтер.

ABSTRACTS

Fomenko Y.I. Theoretical and practical aspects of accounting and audit of settlements with suppliers of a business entity

Master's thesis for a master's degree in specialty 071 "Accounting and Taxation", Sumy National Agrarian University, Sumy. 2024. Manuscript.

The qualification work is devoted to the study of clarifying the main theoretical and practical aspects of accounting and audit of settlements with suppliers of the individual entrepreneur "Izyumenko T.V." Romny district, Sumy region.

The regulatory framework for accounting and auditing of settlements with suppliers is considered. The basic theoretical and methodological principles of organization of accounting for settlements with suppliers are presented. The organizational and informational support for the audit of settlements with suppliers of an economic entity is studied.

Based on the results of the analysis of accounting and audit of settlements with suppliers, the article summarizes and examines improvement trends. The study of the issues revealed that individual entrepreneurs are key business entities that play an important role in providing vital services to the population. Thus, it was found that their activities are aimed at ensuring proper standards, which is of great importance for the comfort of citizens.

The author also reviewed the regulatory framework, noting that regulatory documents are divided into legislative documents (laws, acts, decrees, resolutions regulating accounting), and also distinguish the methodological level (internal standards, ministerial regulations) and the organizational level (working documents of enterprises).

Particular attention is paid to the problems of accounting and auditing of settlements with suppliers of a given business entity and recommendations for their solution, theoretical approaches to the study of this issue, and ways to resolve them. Possible ways to improve the accounting and audit of settlements with suppliers by a given business entity are proposed. From the point of view of accounting, liabilities arise as a result of settlement relations between an enterprise and its counterparties, which are based on specific facts of economic activity. After all, all forms of debt are bilateral in nature: for one party, they are receivables (assets), and for the other, accounts payable (liabilities). Priority areas for ensuring the accuracy and reliability of financial statements were also substantiated. Correction of these deficiencies should lead to a positive change in.

Keywords: suppliers, calculations, contract, accounting, audit, analysis, methods, research, accountant.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ	11
1.1 Поточні зобов'язання: сутність, визнання, оцінка та види	11
1.2 Теоретико-методичні аспекти обліку розрахунків з постачальниками	20
1.3 Особливості аудиту розрахунків з постачальниками суб'єкта господарювання	29
РОЗДІЛ 2 ПРАКТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ У ФОП «ІЗЮМЕНКО Т.В.» РОМЕНСЬКОГО РАЙОНУ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ	33
2.1 Організаційно-економічна характеристика суб'єкта господарювання	33
2.2 Організація обліку розрахунків з постачальниками у ФОП «Ізюменко Т.В.»	41
2.3 Вдосконалення обліку розрахунків з постачальниками на підприємстві	49
РОЗДІЛ 3 АУДИТ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ	54
3.1 Методика проведення аудиту розрахунків з постачальниками	54
3.2 Документальний супровід аудиту розрахунків з постачальниками	58
3.3 Напрями удосконалення аудиту розрахунків з постачальниками	62
ВИСНОВКИ	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	73
ДОДАТКИ	78

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Функціонування суб'єкта господарювання не можливе без належного урахування його фінансових зобов'язань перед іншими учасниками підприємницької діяльності. Використання позикового капіталу у вигляді зобов'язань дозволяє розширити масштаби господарської діяльності суб'єкта господарювання, оптимізувати використання власних фінансових ресурсів, сприяє швидкому формуванню різних цільових фондів та підвищенню ринкової цінності. Основні показники діяльності суб'єкта господарювання відображаються у фінансовій звітності, де правильність відображення бухгалтерської інформації щодо зобов'язань залежить від адекватного визначення сутності та класифікації поточних зобов'язань.

У роботі проаналізовано наукові праці українських науковців, які працювали та працюють в галузі обліку і аудиту розрахунків з постачальниками. Проблеми обліку і аудиту розрахунків з постачальниками залишаються актуальними і обговорюваними, що підтверджується дослідженнями як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Чимало уваги цій проблематиці приділили такі вчені, як І.І. Афанас'єва [1], Л.А. Беляєва [2], С.В. Візіренко [3], О.М. Гайдаржийська [4], А.В. Гевчук [5], Т.В. Давидюк [7], К.В. Іваніцький [3], О.М. Кібік [25], А.Ю. Кромбет [4], К.Т. Коновалова [8], І. Левкович [26], А.С. Макарова [8], Є.І. Масленніков [10], В.І. Матюха [11], Т.О. Меліхова [12], Г.В. Мисака [11], Я.І. Мулик [14], К.М. Нікітчук [16], М. Огійчук [15], К.А. Пилипенко [18], О.В. Попович [4], Д.Д. Присакарь [10], О.М. Розмислов [1], М.О. Скрипник О.В. [25], Слободянюк [25], А.М. Хазанюк [24], Хаймінова Ю.В. [25], М. Яструбський [26] теж внесли вагомий внесок у вивчення цієї проблеми.

Незважаючи на досягнуті результати у дослідженні, є невирішені питання, суперечливість теоретичних положень, які потребують подальшого дослідження, особливо з огляду на специфіку діяльності суб'єктів

господарювання. Розрахунки з постачальниками є важливим елементом системи розрахункових операцій та ключовою складовою бухгалтерської діяльності, оскільки вони впливають на формування основної частини грошових потоків.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційна робота виконана відповідно до плану наукових досліджень Сумського національного аграрного університету та здійснювалась у рамках науково-дослідної теми: «Науково-методичне супроводження облікового процесу формування фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва» (№ держ. реєстр. 0124U001859, 2024-2029 рр.), у межах яких автором обґрунтовані напрями вдосконалення управління розрахунками з постачальниками суб'єктами господарювання.

Мета дослідження. Метою даної кваліфікаційної роботи є розгорнутий аналіз згідно законодавчих, а також практичних аспектів обліку і аудиту розрахунків з постачальниками на прикладі ФОП «Ізюменко Т.В.» Роменського району Сумської області. Для досягнення мети були пріоритетні наступні питання:

- провести науковий огляд і систематизацію наявних підходів до уточнення понять та процесів обліку господарських операцій щодо розрахунків з постачальниками, а саме сутності, визнання та оцінки;
- розкрити види та форми розрахунків з постачальниками;
- висвітлити порядок документування та відображення в обліку розрахунків з постачальниками;
- охарактеризувати розкриття інформації про розрахунки з постачальниками у фінансовій звітності;
- оцінити існуючі методики обліку та розробити практичні рекомендації для їх удосконалення з метою задоволення інформаційних потреб користувачів;
- систематизувати наукові підходи та уточнити внутрішню звітність для забезпечення ефективного управління;

- розглянути організаційні аспекти та розробити рекомендації щодо побудови та застосування моделей ефективності діяльності суб'єктів господарювання.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети й розв'язання завдань у роботі використовувалися наступні наукові методи: порівняльний підхід до оцінки економічних явищ, аналізу наукової літератури за темою дослідження, аналізу та синтезу, графічний, систематизація, логічний підхід, узагальнення.

Об'єктом дослідження є теоретико-практичні аспекти організації облікового процесу і аудит розрахунків з постачальниками ФОП «Ізюменко Т.В.» Роменського району Сумської області.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та науково-практичні аспекти організації облікового процесу і аудиту розрахунків з постачальниками ФОП «Ізюменко Т.В.».

Інформаційна база дослідження: наукові статті та науково-методичні матеріали з теми дослідження, фінансова звітність ФОП «Ізюменко Т.В.» Роменського району Сумської області.

Наукова новизна дослідження полягає у вдосконаленні теоретико-практичних аспектів організації облікового процесу і аудиту розрахунків з постачальниками ФОП «Ізюменко Т.В.» Роменського району Сумської області.

Наукова новизна одержаних результатів. Основні теоретичні та практичні результати дисертаційного дослідження, що визначають наукову новизну роботи, полягають у наступному:

удосконалено:

— теоретичні визначення понять «розрахунки» і «зобов'язання» шляхом уточнення та поглиблення їх сутності через врахування в обґрунтованих автором визначеннях цих категорій;

— методичні підходи до моделювання розрахунків з постачальниками, що, на відміну від існуючих, базуються на поєднанні системного підходу та

оптимізації, використання яких у практиці забезпечить формування в сільськогосподарських підприємствах системи управління розрахунками;

— підходи щодо визначення факторів впливу на розрахунки з постачальниками суб'єктів господарювання та перспективи розвитку;

набули подальшого розвитку:

— наукові підходи до формування сутності системи обліку поточних зобов'язань, зокрема, шляхом впровадження елементів контролю;

— напрями та підходи щодо вдосконалення інформаційного забезпечення системи обліку розрахунків з постачальниками за міжнародною системою, враховуючи національні особливості.

Практичне значення одержаних результатів має теоретичне та практичне значення, оскільки вони допоможуть удосконалити організацію бухгалтерського обліку і аудиту ФОП «Ізюменко Т.В.» Роменського району Сумської області. Запропоновані рекомендації можуть бути використані при подальшому обліковому процесі ФОП «Ізюменко Т.В.».

Апробація результатів дослідження. Основні результати наукових досліджень були обговорені на міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема: III Міжнародній науково-практичній конференції «Стратегічні пріоритети розвитку бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах глобалізації» (м. Суми, 19 листопада 2024 року), XII Міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток обліку, аудиту та оподаткування в умовах інноваційної трансформації соціально-економічних систем» (м. Кропивницький, 5 грудня 2024 року).

Публікації. Результати дослідження доповідалися на науково-практичних конференціях. Основні результати дослідження публікувались у двох наукових працях автора, в тому числі 2 тези доповіді.

Обсяг і структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи – 78 сторінок, робота містить 25 таблиць, 5 рисунків. Список використаних джерел – 31 джерело.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ

1.1 Поточні зобов'язання: сутність, визнання, оцінка та види

Термін зобов'язання можемо аналізувати з трьох різних перспектив: юридичної, бухгалтерської та економічної (рисунок 1.1).

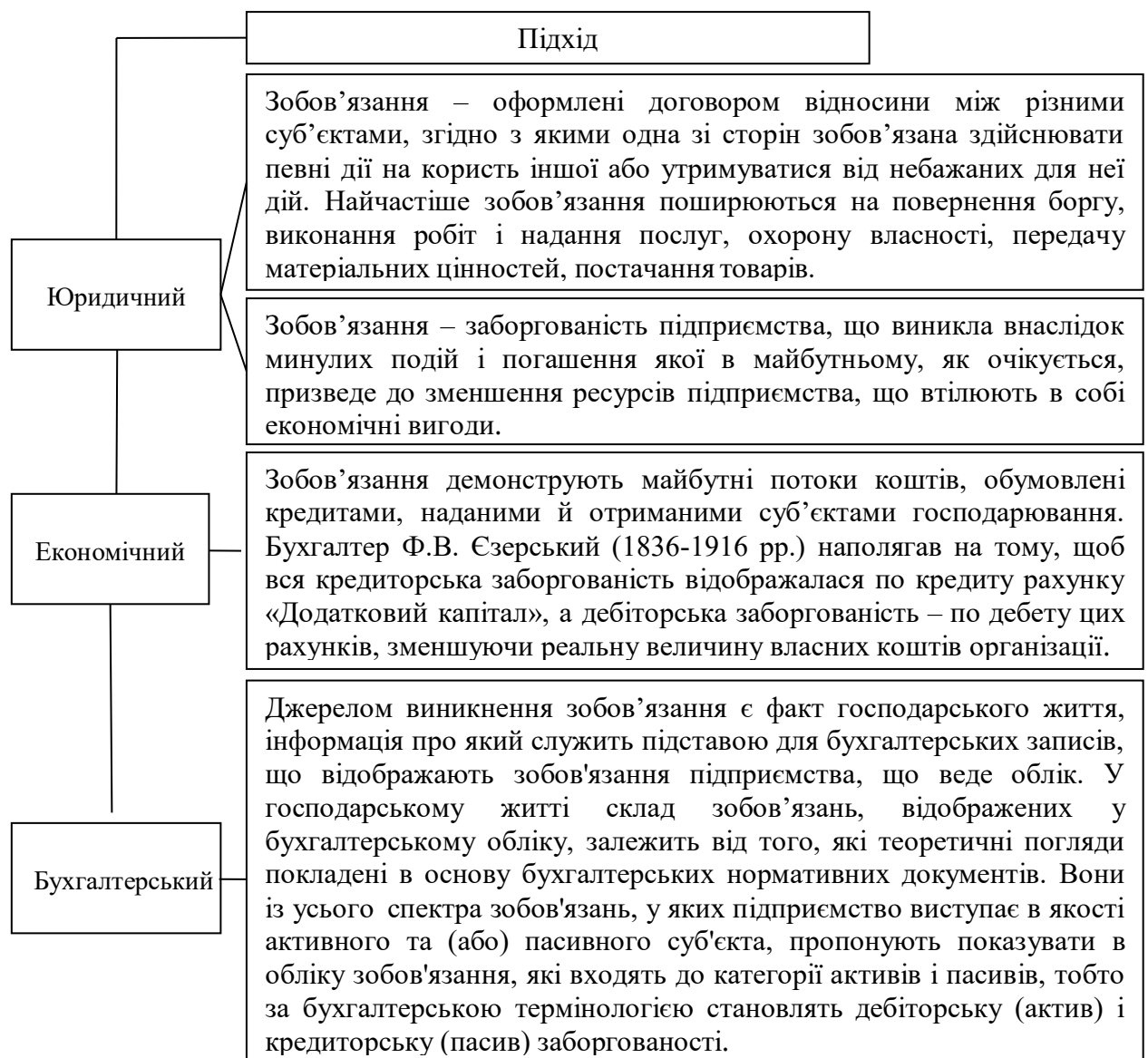

Рисунок 1.1 – Підходи визначень поняття зобов'язання

*Джерело: складено автором на основі джерел [7;13;5]

Згідно зі статтею 509 ЦКУ, зобов'язанням вважаються правовідносини, у рамках яких одна сторона (боржник) повинна виконати певні дії для іншої сторони (кредитора). Це може включати передачу майна, виконання робіт, надання послуг, оплату коштів тощо. При цьому кредитор має право вимагати від боржника належного виконання цих дій.

Зобов'язання, котрі фіксуються в обліку, поєднують у собі як юридичний, так і економічний аспекти (рисунок 1.2).

Групи авторів	Тлумачення терміну «зобов'язання»
Т.А. Бутинець, Л.В. Чижевська, С.Л. Береза, Ф.Ф. Бутинець, О.В. Олійник, Велш Глен, Шорт Деніел, С.Ф. Голов, В.І. Єфіменко[3;4;5]	Вважають зобов'язання боргом (заборгованістю)
Е.Д. Глен, А. Велш, Даніел Г. Шорт [6]	Визначають як обов'язок однієї особи здійснити певну дію на користь інших осіб
О.М. Азриліян, М.Р. Лучко, І.Д. Бенько, С.В. Мочерний, Б. Райан, Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовський, Р.А. Слав'юк, Е.Б. Стародубцева [5;6]	Розглядають зобов'язання юридично оформленими (договір, угода тощо) відносинами щодо здійснення певних дій на користь інших осіб
І.А. Бланк [2]	Розглядає як сукупність фінансових вимог до підприємства

Рисунок 1.2 – Визначення понять зобов'язання у обліковій економічній літературі

**Джерело: складено автором на основі джерел [21; 7]*

Із економічної сторони, зобов'язаннями представляють майбутні економічні потоки, що виникають у результаті операцій підприємства: надання кредитів (дебіторська заборгованість) та отримання кредитів (кредиторська заборгованість). При цьому економічний підхід не враховує зобов'язання за договорами, які ще не почали виконуватися, що робить його близьким до юридичного трактування.

Сума заборгованості кредиторської, зафіксована в бухгалтерському балансі, фактично відображає розмір безоплатного кредиту, отриманого підприємством, і повинна розглядатися як елемент його доходів. Економічна оцінка зобов'язань ґрунтується на принципі тимчасової вартості грошей.

Відповідно до принципу тимчасової вартості грошей, розрахунок сьогоdnішньої вартості може бути здійснений у завтрашніх грошах або, навпаки, завтрашня сума може бути виражена у сьогоdnішніх грошах. Цей підхід дає змогу оцінити, наскільки зменшиться реальна вартість суми, що підлягає сплаті, за час від моменту виникнення зобов'язання до його погашення.

У правовому аспекті господарське зобов'язання відображає відносини між сторонами, які регулюються законодавством. Ці відносини передбачають, що одна сторона здійснює господарські дії, наприклад, передачу майна, виконання робіт або надання послуг, тоді як інша сторона зобов'язана виконати вимоги, пов'язані з предметом зобов'язання, і має право на відповідну компенсацію, таку як сплата коштів чи надання інших послуг.

Не всі господарські зобов'язання підлягають обліку. Обліковуються лише ті, що виникають у результаті укладених підприємством договорів або здійснення дій, пов'язаних із фінансовими зобов'язаннями, такими як внесення платежів до бюджету чи позабюджетних фондів.

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» застосовується до всіх підприємств, за винятком бюджетних установ. Цей стандарт визначає особливості оцінки та розкриття інформації про зобов'язання, враховуючи вимоги, передбачені іншими нормативними актами [25].

З погляду бухгалтерського обліку, зобов'язання виникають у результаті розрахункових відносин підприємства з контрагентами, які базуються на конкретних фактах господарської діяльності. Усі форми заборгованості мають двосторонній характер: для однієї сторони вони виступають як дебіторська заборгованість (актив), а для іншої – як кредиторська

заборгованість (зобов'язання).

Регулятивні акти з бухгалтерського обліку визначають область застосування термінів зобов'язання та кредиторська заборгованість, а також їхнє трактування у відповідних документах на рисунку 1.3.

Джерела	Визначення термінів «зобов'язання» і «кредиторська заборгованість»
Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [33] та НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [20]	Зобов'язання – заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, приведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди.
НП(С)БО «Зобов'язання» [24]	Зобов'язання є об'єктом обліку, є регламентації щодо кредиторської заборгованості, визначення поняття «кредиторська заборгованість» відсутні, співвідношення поняття «зобов'язання» і «кредиторська заборгованість» не наведено.
НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [20]	Зобов'язання є розділами балансу, кредиторська заборгованість представлена, як частина зобов'язань, визначення поняття «кредиторська заборгованість» відсутні, представлений склад зобов'язань і кредиторської заборгованості.

Рисунок 1.3 – Розуміння понять «зобов'язання» і «кредиторська заборгованість»

**Джерело: складено автором на основі джерел [21; 7]*

С. Голов та М. Пушкар уточнюють та розширюють умови визнання зобов'язань, базуючись на напрацюваннях і висновках своїх попередників [29] (рисунок 1.4).

Для повного та коректного відтворення інформації про поточні зобов'язання в бухгалтерському обліку важливо здійснювати їх правильну класифікацію. Група науковців, до складу якої входять Ф.Ф. Бутинець,

Ю.А. Кузьмінський та Т.І. Єфіменко, активно займається дослідженням класифікації зобов'язань, враховуючи терміни та умови їх погашення, а також застосування національних стандартів бухгалтерського обліку в Україні [3].

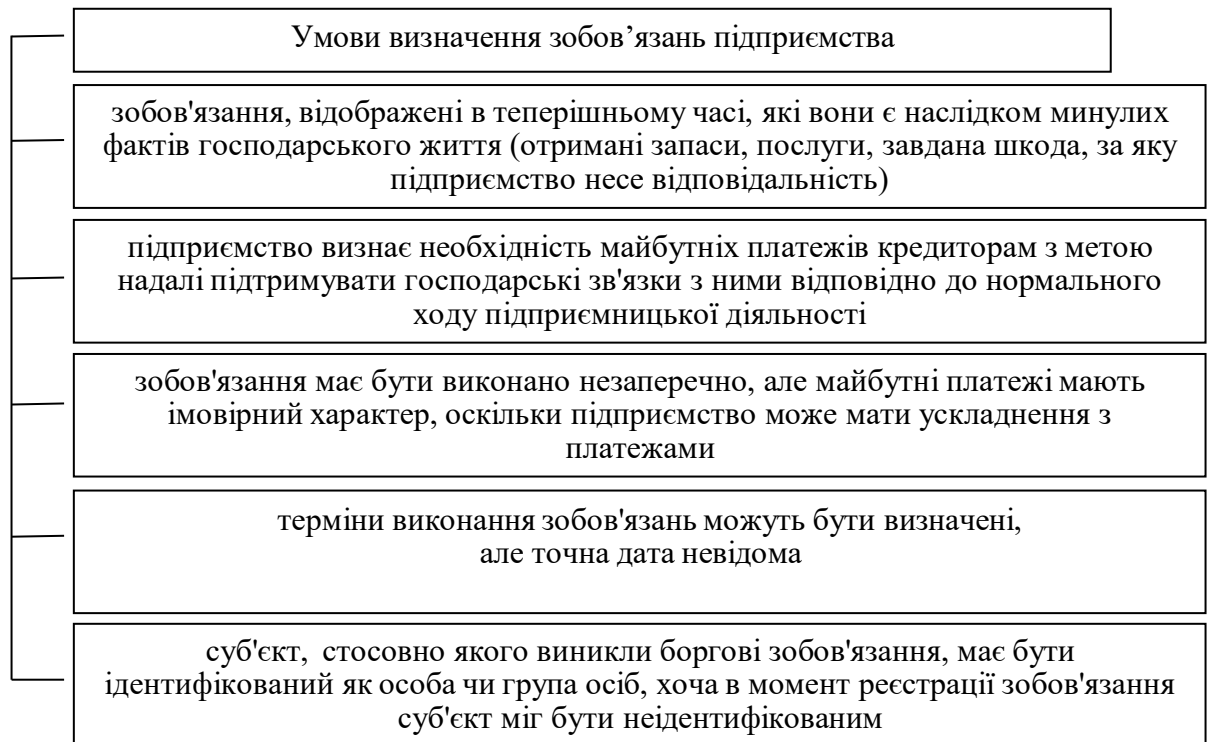

Рисунок 1.4 – Умови визначень зобов'язань

**Джерело: складено автором на основі джерел [29]*

Зокрема, Ф.Ф. Бутинець пропонує одну з найбільш детальних класифікацій зобов'язань, що охоплює різноманітні аспекти, включаючи різні ознаки їх виникнення, погашення та умов. Такий підхід дозволяє більш точно відобразити всі нюанси зобов'язань у бухгалтерському обліку [13] (рисунок 1.5).

Для успішного вирішення зазначеної проблеми потрібен цілісний підхід до класифікації зобов'язань, який враховуватиме специфіку різних типів заборгованостей.

Термін поточні зобов'язання в бухгалтерії можна трактувати таким чином: це заборгованість підприємства перед іншими суб'єктами, яка є актуальною, вираженою в грошовій формі і має правову основу.

Рисунок 1.5 – Класифікація зобов'язань за Ф.Ф. Бутинцем

**Джерело: складено автором на основі джерел [13]*

Відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання», здійснюється їх розподіл наступним чином (рисунок 1.6).

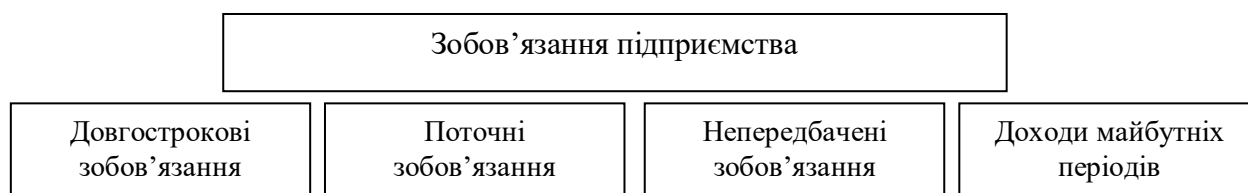

Рисунок 1.6 – Класифікація зобов'язань підприємства згідно НП(С)БО 11 «Зобов'язання»

**Джерело: складено автором на основі джерел [13]*

Заборгованість повинна бути вирішена та погашена в межах оперативного циклу підприємства, що призведе до зменшення його економічних ресурсів (рисунок 1.7). Аналізуючи різні підходи українських та іноземних дослідників до визначення поняття кредиторська заборгованість, можна виділити кілька ключових концепцій.

Автор	Визначення
Завадський І.С., Осовська Г.В., Юшкевич О.О. [30, с. 133]	Поточні зобов'язання – сума боргів, що належить сплатити підприємству, організації, установі. Поточні зобов'язання виникають в процесі господарської діяльності підприємства, організації, установи і свідчать про залучення коштів в господарську діяльність підприємства. Визначення «кредиторської заборгованості» відсутнє.
Завгородній В.П. [16, с. 172]	Поточні зобов'язання – сума заборгованостей підприємства (організації) юридичним або фізичним особам (кредиторам), що має бути погашена протягом операційного циклу. Виникає внаслідок господарських стосунків між ними.
Поддєрьогін А.М., Буряк Л.Д. [37, с. 198]	Поточні зобов'язання – складова капіталу підприємства, яка представляє собою вимоги до підприємства з боку фізичних та юридичних осіб щодо оплати товарів, продукції, послуг.
Ткаченко Н.М. [27, с. 153]	Поточні зобов'язання – заборгованість підприємства по оплатам іншим суб'єктам господарювання.
НП(С)БО 1 «Зобов'язання» [24]	Поточні зобов'язання - зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу.

Рисунок 1.7 – Підходи визначень змісту поняття поточних зобов'язань

**Джерело: складено автором на основі джерел [24;30;16;27]*

Один із підходів трактує кредиторську заборгованість як невід'ємну складову частину зобов'язань підприємства (рис. 1.8).

Кредиторська заборгованість, також відома як creditor indebtedness відповідно до міжнародних стандартів, відображає зобов'язання підприємства перед іншими юридичними чи фізичними особами. Її поява обумовлена часовим розривом між отриманням товарів або послуг та їх оплатою, що може виникати після переходу права власності або у разі незавершених взаєморозрахунків.

Автор	Термін
Е. Колер	Кредиторська заборгованість - це сума, яку одна особа (дебітор) має повернути іншому (кредитору), в грошовому виразі або в товарах і послугах, як наслідок отриманих раніше товарів або послуг або нанесення збитків; зокрема, будь-який борг.
• Дж. Каннінг	Кредиторська заборгованість - дохід, виражений в грошах, який відповідно до вимог законодавства (або справедливості) повинен бути переданий його власником іншій особі (або декільком особам) і який не компенсується безумовно і повністю конкретними доходами рівною або більшою величини, що передаються останньою особою (особами) такій власникові.
APB 4 AICPA	Кредиторська заборгованість - це економічні зобов'язання підприємства, які визнаються і оцінюються (вимірюються) відповідно до загальноприйнятих принципів бухгалтерського обліку. До складу кредиторської заборгованості входять також окремі види відстрочених кредитів, які не є зобов'язаннями, але визнаються і оцінюються (вимірюються) відповідно до загальноприйнятих принципів бухгалтерського обліку, яка представляє собою вимоги до підприємства з боку фізичних та юридичних осіб щодо оплати товарів, продукції, послуг.
SAC 4 AARF	Кредиторська заборгованість - це майбутня відмова суб'єкта від потенційного доходу або майбутніх економічних вигод на користь інших суб'єктів відповідно до існуючого в даний час зобов'язанням, обумовленого попередніми господарськими операціями або іншими подіями.

Рисунок 1.8 – Підходи до поняття кредиторська заборгованість

**Джерело: складено автором на основі джерел [24;30;16;27]*

У своїх роботах Е.С. Хендріксен і М.Ф. Ван Бреда виділяють основні характеристики, які дозволяють ідентифікувати цей вид зобов'язань як кредиторську заборгованість (рисунок 1.9).

Властивості кредиторської заборгованості підприємства			
Зобов'язання повинне мати місце в теперішньому часі і бути наслідком минулих подій	Зобов'язання виступають в якості кредиторської заборгованості, якщо вони пов'язані з необхідністю майбутніх платежів з ціллю збереження господарських зв'язків підприємства	Строк виконання зобов'язання повинен бути визначений, хоча точна дата може бути невідома	Суб'єкт, відносно якого виникло боргове зобов'язання, повинен бути ідентифікований як окрема особа або група осіб. Проте підприємство, яке прийняло на себе зобов'язання, в момент реєстрації цього зобов'язання як кредиторської заборгованості може його не ідентифікувати
Зобов'язання практично повинне бути виконане неминуче			

Рисунок 1.9 – Систематизовані властивості заборгованості кредиторів

**Джерело: складено автором на основі джерел [27]*

Зобов'язання підприємства перед різними контрагентами регулюються низкою міжнародних стандартів, які відображаються у спеціалізованій термінології. Проте ця термінологія не завжди відповідає українським умовам, зокрема в питаннях визнання заборгованості як фінансового зобов'язання, а також різних підходів до оцінки, дисконтування та відображення в фінансових звітах.

Зобов'язання підприємства у сфері розрахунків із постачальниками та підрядниками належать до короткострокових зобов'язань, що виникають під час закупівлі товарів або отримання послуг. Такі зобов'язання зазвичай формуються на підставі договорів купівлі-продажу, укладених із постачальниками чи підрядниками. Кредиторська заборгованість виникає внаслідок несвоєчасного виконання підприємством своїх зобов'язань у визначені терміни.

У сучасній фінансовій практиці виділяють кілька основних видів кредиторської заборгованості, які відображені на рисунку 1.10.

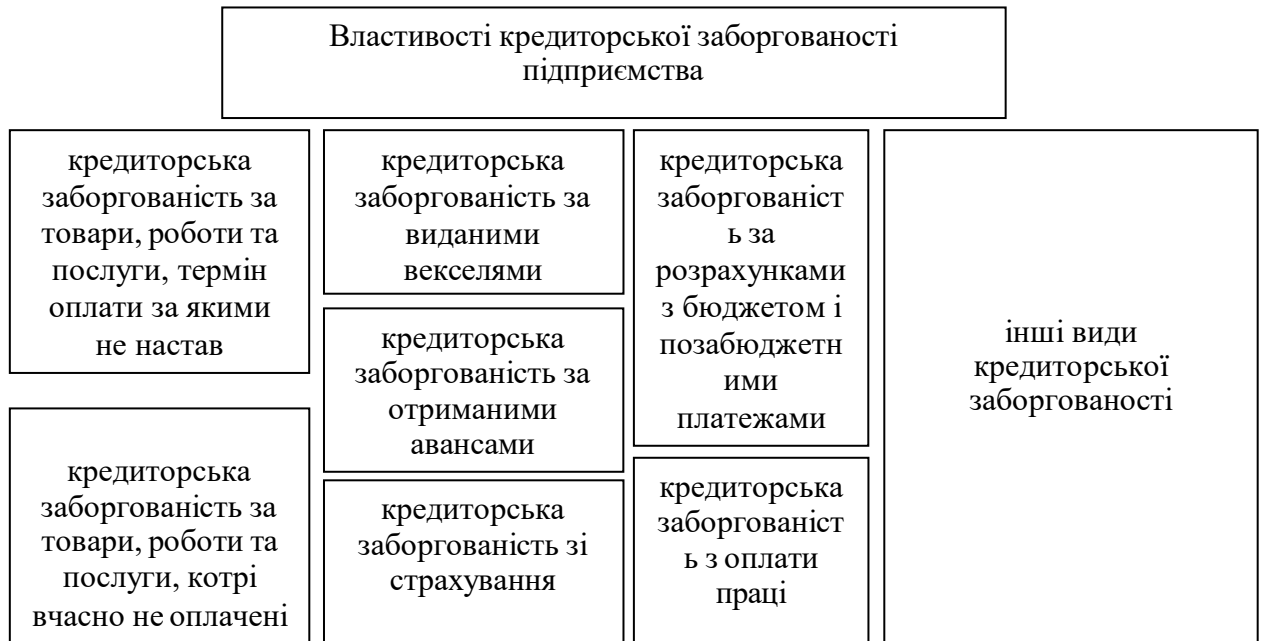

Рисунок 1.9 – Систематизовані види кредиторської заборгованості

**Джерело: складено автором на основі джерел [24]*

На сьогодні найбільшим видом кредиторської заборгованості в сучасній економіці є борги перед постачальниками та підрядниками за поставлену сировину. Аналіз і управління кредиторською заборгованістю відіграють ключову роль, оскільки вона суттєво впливає на структуру короткострокових зобов'язань підприємства. Коливання цього показника здатні істотно змінити фінансовий стан компанії, зокрема її платоспроможність та рівень ліквідності.

1.2 Теоретико-методичні аспекти обліку розрахунків з постачальниками

Порядок і форми розрахунків із постачальниками визначаються господарськими договорами, в результаті яких підприємства набувають поточні зобов'язання, тобто кредиторську заборгованість. Господарські угоди є основною і найбільш поширеною формою виникнення зобов'язання, що відображають товарно-грошові відносини в ринковій економіці.

Перед укладенням договорів з постачальниками та підрядниками

підприємство проходить етап пошуку. Згідно зі ст. 264 ГКУ, постачання матеріально-технічних ресурсів та збут продукції здійснюється через укладання договорів купівлі-продажу [11].

Договір – документ, що фіксує згоду двох чи більше сторін, має за мету встановлення, заміну чи припинення зовсім цивільних прав або обов'язків. Договір щодо купівлі або продажу визначає умови й порядок розрахунків для обох сторін. При укладенні такого договору виникає юридичне зобов'язання, яке не відразу відображається у бухгалтерському обліку та балансі. Воно реєструється в обліку лише при початку виконання умов зобов'язання, відповідно до НП(С)БО 11 «Зобов'язання». Це передбачає точну оцінку зобов'язання та наявність ймовірності зменшення економічних вигод у майбутньому через його погашення. У разі невиконання угоди можуть бути накладені штрафні санкції. Така заборгованість повинна бути також відображена в бухгалтерському обліку [24].

Поняття постачальник та підрядник в обліку розрахунків на підприємстві представлені на рисунку 1.11.

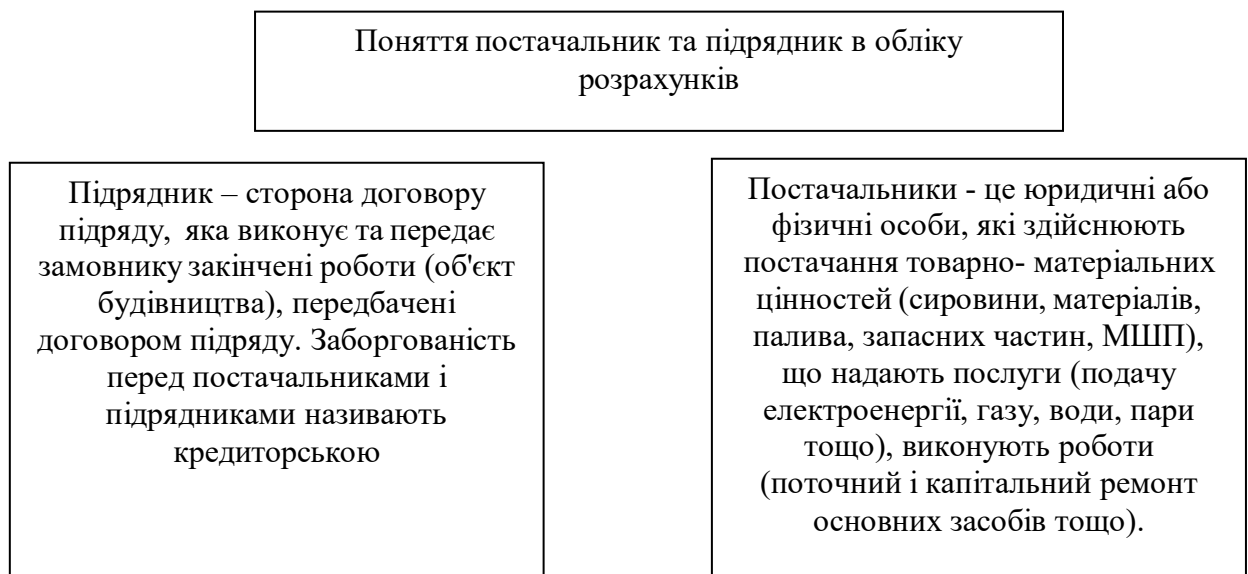

Рисунок 1.11 – Поняття постачальник та підрядник в обліку розрахунків

**Джерело: складено автором на основі джерел [30]*

Підрядний договір – це угода, за якою одна сторона (підрядник) бере на себе зобов'язання виконати певну роботу за відповідальність перед іншою стороною (замовником), використовуючи як власні, так і надані замовником матеріали, за узгоджену плату. Оплата відбувається лише після завершення роботи та її передачі замовнику.

Розрахунки з постачальниками та підрядниками можуть здійснюватися у вигляді готівкових або безготівкових операцій, а також через взаємні вимоги за допомогою первинних документів, таких як накладні, товарно-транспортні накладні, акти приймання-передачі виконаних робіт (наданих послуг), податкові накладні та виписки з банківських рахунків.

Форми та умови розрахунків з постачальниками та підрядниками на підприємстві наведено на рисунку 1.12.

Рисунок 1.12 – Систематизація форм, умов розрахунків з постачальниками

**Джерело: складено автором на основі джерел [27]*

Готівкові виплати охоплюють оплату продукції (товарів), виконаних робіт та наданих послуг, здійснювану підприємствами (підприємцями) та фізичними особами у готівковій формі. Крім того, вони включають операції, що не пов'язані безпосередньо з реалізацією товарів, робіт або послуг, чи іншого майна.

Безготівкові розрахунки охоплюють перекази певної суми з рахунків платників на рахунки отримувачів коштів, а також перекази коштів, внесених готівкою до каси банку на рахунки отримувачів коштів.

Всі ці операції здійснюються банками на підставі розрахункових документів, поданих в паперовому або електронному форматі, які повинні відповідати встановленим стандартам та містити необхідні реквізити (рисунок 1.13).

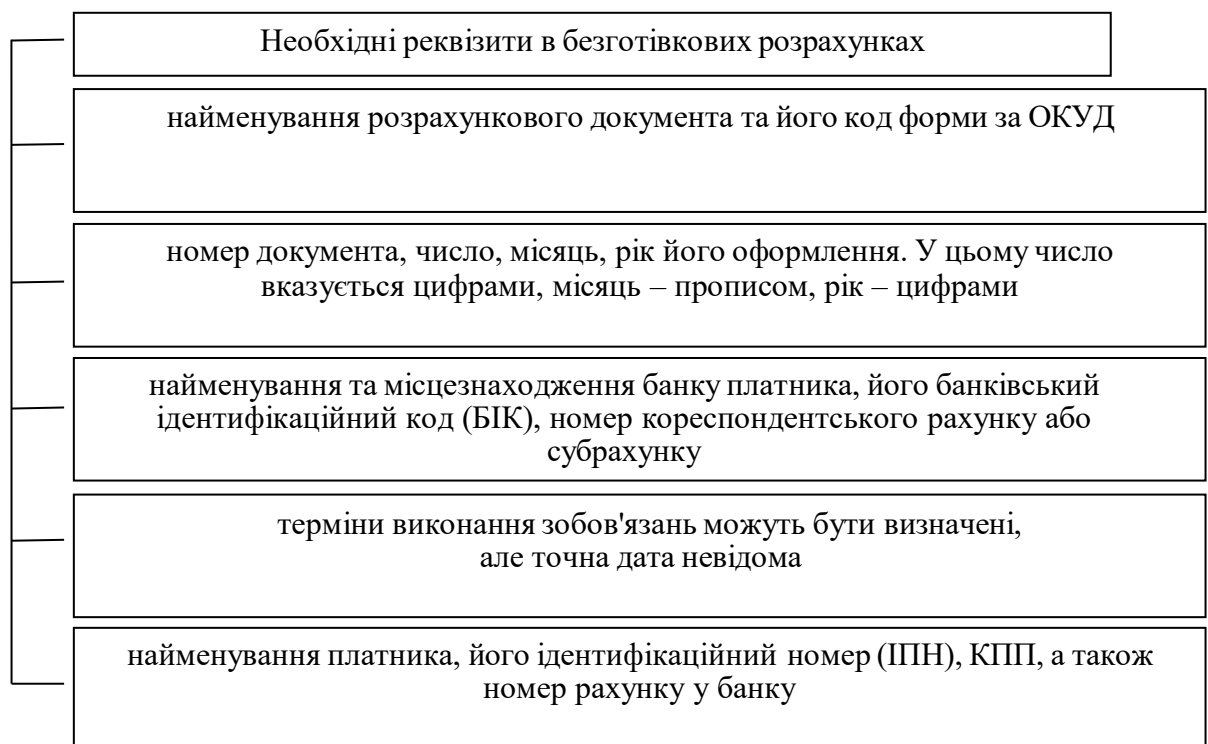

Рисунок 1.13 – Необхідні реквізити в безготівкових розрахунках

**Джерело: складено автором на основі джерел [24]*

Безготівкові розрахунки здійснюються за допомогою платіжних інструментів, основні з яких наведені на рисунку 1.14.

Рисунок 1.14 – Форми документів при безготівкових розрахунках

**Джерело: складено автором на основі джерел [24]*

Платіжне доручення є ефективним засобом розрахунків. Платіжне доручення має свої переваги та недоліки, які проілюстровані на рисунку 1.15.

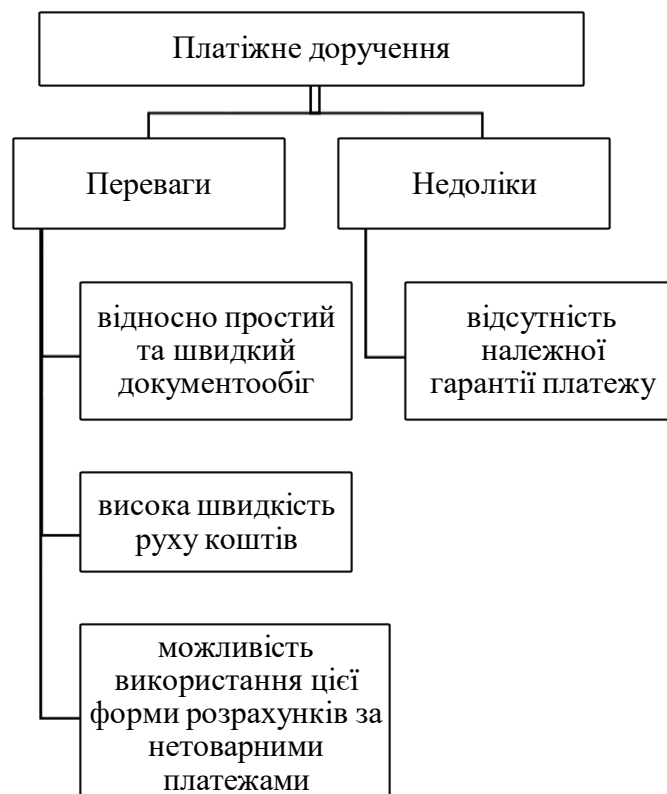

Рисунок 1.15 – Основні переваги та недоліки платіжного доручення

**Джерело: складено автором на основі джерел [27]*

Банк приймає платіжне доручення лише в межах коштів, які є на розрахунковому рахунку платника, за винятком доручень на сплату податків, зборів, обов'язкових платежів і внесків до державних цільових фондів. Якщо отримувач коштів не має банківського рахунку або не може отримати кошти через платіжне доручення від покупця, підприємство може здійснити розрахунок за допомогою гарантованого платіжного доручення через підприємства зв'язку. Гарантовані платіжні доручення використовуються для переказу коштів, зокрема для виплати заробітної плати працівникам, де немає банківських установ. Розрахунки платіжними дорученнями здійснюються за схемою, що наведена на рисунку 1.16.

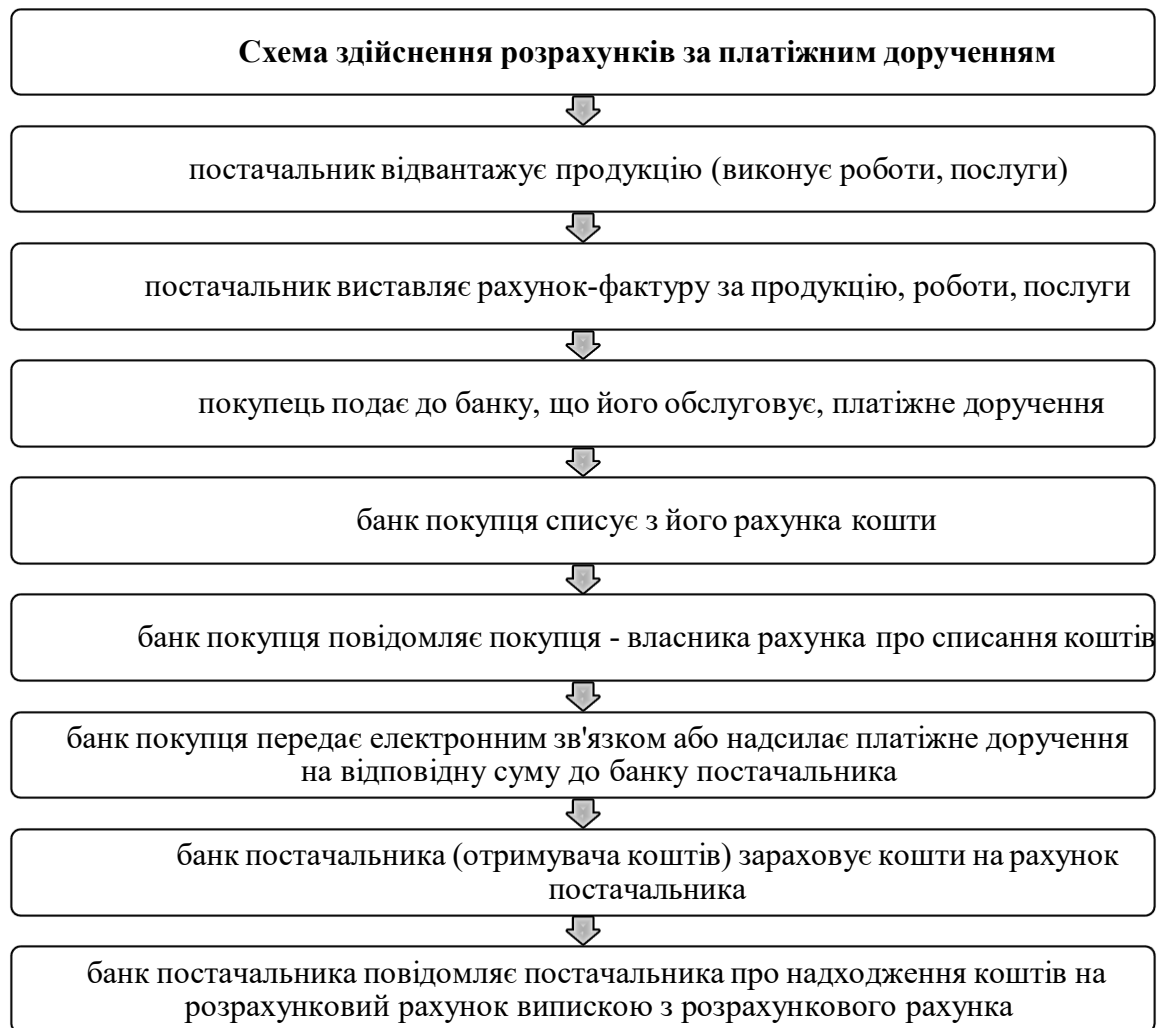

Рисунок 1.16 – Схема здійснення розрахунків за платіжним дорученням

**Джерело: складено автором на основі джерел [24]*

Платіжна вимога є документом, що містить окрему вимогу стягувача, запит до банку про перерахування певної суми коштів з рахунку платника на рахунок отримувача (рисунок 1.17).

Платіжна вимога-доручення є документом для розрахунків, в якому отримувач вимагає від платника сплатити визначену суму коштів та надає доручення банку платника на переказ цієї суми з його рахунку на рахунок отримувача.

Рисунок 1.17 – Систематизовані переваги та недоліки платіжної вимоги

**Джерело: складено автором на основі джерел [27]*

Процес розрахунку за допомогою платіжної вимоги-доручення здійснюється за схемою, представленою на рисунку 1.18. Ця форма розрахунків поєднує використання платіжних доручень та платіжних вимог-доручень. Вона має численні переваги, зокрема:

- відповідність фінансовим та господарським інтересам постачальників і покупців;

- зміцнення договірних відносин у господарстві;
- прискорення оформлення розрахункових документів;
- можливість здійснення платежу за згодою платника після попередньої перевірки розрахункових і товарно-транспортних документів постачальника.

Рисунок 1.18 – Схема розрахунку із використанням платіжної вимоги доручення

**Джерело: складено автором на основі джерел [27]*

Меморіальний ордер є внутрішньобанківським розрахунковим документом, який складається за ініціативою банку для проведення операцій зі списання коштів з рахунка платника та виконання внутрішніх банківських операцій.

Момент визнання покупцем зобов'язань своїх постачальникам визначається моментом переходу права власності на отримані активи. Таким чином, кредиторську заборгованість за отримані товари, роботи та послуги необхідно відображати в бухгалтерському обліку за наступних умов:

- отримання вигод і ризиків, пов'язаних з правом власності на придбані активи, від постачальників;
- відсутність подальшого управління та контролю за реалізованими активами з боку постачальників.

Ефективність системи розрахунків з постачальниками та підрядниками безпосередньо залежить від платіжної дисципліни покупця, вибраного платіжного інструменту та наявності ефективного контролю за станом розрахунків. Злагоджена організація розрахункових процедур суттєво впливає на зобов'язання, що визначає стабільність фінансову та здатність до своєчасного виконання зобов'язань. Таким чином, стабільне погашення зобов'язань постачальникам за отримані активи від них здійснюється відповідно до процедури, що зображена на рисунку 1.19.

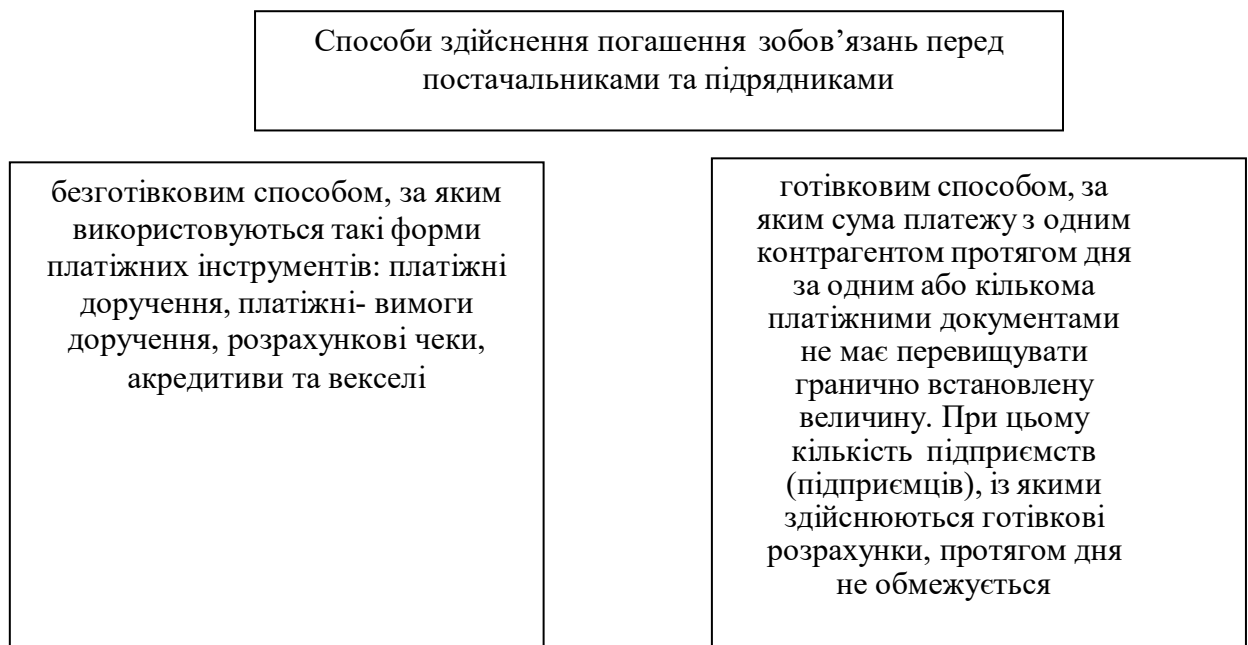

Рисунок 1.19 – Можливі способи здійснення погашення зобов'язання постачальникам та підрядникам

**Джерело: складено автором на основі джерел [27]*

З метою визнання заборгованості постачальникам, підрядниками згідно із міжнародними та національними вимогами) необхідно враховувати такі умови:

1. Наявність юридичного зобов'язання. Окрема заборгованість виникає на основі зобов'язань, що визначені в договорі з постачальниками.

2. Перехід вигод і ризиків:

3. Наявність надійної оцінки: Заборгованість повинна бути чітко визначена в грошовому вираженні, що дозволяє точно оцінити суму зобов'язань.

4. Ймовірність погашення.

Ці вимоги мають бути дотримані при обліку зобов'язань, незалежно від того, чи використовуються міжнародні чи стандарти національні бухгалтерського обліку.

- існує імовірність зменшити економічні вигоди через погашення цієї заборгованості;

- можливість достовірної оцінки [7].

Ці варіанти оцінки можуть застосовуватися в залежності від контексту та характеру даного зобов'язання, і це дозволяє більш гнучко підходити до визначення її балансової вартості зобов'язання в фінансовій звітності.

Правильна організація внутрішніх розрахунків вимагає досить строгого дотримання фінансової дисципліни щодо своєчасної оплати зобов'язань. Затримки у сплаті за отримані матеріальні цінності або несвоєчасне надходження коштів, сплачених за реалізовану продукцію, надані послуги, можуть привести до фінансових внутрішніх труднощів для підприємства.

1.3 Особливості аудиту розрахунків з постачальниками суб'єкта господарювання

Організована система розрахунків має відображати і характеризувати господарську діяльність із необхідною конкретизацією. В умовах

автоматизації слід впровадити заходи, що забезпечуватимуть економічну стійкість і конкурентоспроможність суб'єкта господарювання.

Планування процесу постачання починають із визначення потреби у ресурсах і визначенні величини поставки кожного виду, марки, профілю, розміру палива, сировини, матеріалів, балансу матеріально-технічного забезпечення. Процес постачання містить в собі організований збір інформації щодо необхідного запасу продукції, участі у виставках, ярмарках, аукціонах, аналіз усіх джерел щодо подальшого задоволення потреб у ресурсах із метою чіткого вибору більш оптимального, укладання господарських договорів з постачальниками на поставку продукції, отримання і організацію постачання ресурсів, складського господарства, а також забезпечення ділянок потрібними матеріальними ресурсами [10].

Наступний етап – це безпосередньо процес постачання, котрий передбачає певні заходи щодо закупівель, транспортування, управління складуванням матеріальних ресурсів і їх зберіганням.

Концептуальний підхід щодо організації аудиту має бути розроблений із врахуванням стратегії, що виходить зі змісту внутрішньогосподарських стандартів. Модель стратегії покладається в основу загального плану, програми аудиту конкретного підприємства, а також може бути використана аудитором з метою складання робочої документації.

В стратегії аудиту є можливість виокремити методичні, організаційні та інформаційні аспекти. Організаційні аспекти пов'язані зі створенням групи виконавців, розподіленням обов'язків, встановленням термінів перевірки, що необхідно для якісного її проведення. Методичні аспекти відображаються в таких документах, як програма перевірки та загальний план.

На думку науковців, у складі методичного забезпечення даної стратегії аудиту розрахунків мусять бути виокремлені наступні елементи: предметні об'єкти перевірки; процедури аудиту; інформаційне забезпечення; зміст та форма подання документації аудитором за результатами проведеної перевірки [88].

Об'єкт аудиту – суб'єкт господарювання, що перевіряється. Аудит у сфері якості поділяють на: аудит систем менеджменту якості; аудит якості продукції; аудит якості процесів. Виходячи з цього, внутрішній аудит проводять з метою досягнення внутрішніх цілей підприємством чи за дорученням його керівництва. До зовнішнього аудиту відноситься «аудит другою стороною» чи «аудит третьою стороною». Процес внутрішнього аудиту повинен мати визначену послідовність, чи алгоритм.

Після сертифікації менеджменту якості діяльності суб'єкта господарювання на відповідність стандарту ДСТУ ISO 9001:2009 чи міжнародного стандарту ISO 9001:2008, організація має гарантувати, що вимоги продовжують виконуватись. Існують види дій: внутрішній аудит; періодичний аналіз керівництвом; плановий наглядовий аудит та аудит, що проводиться третьою стороною [5].

Міжнародні стандарти не лише узагальнюють накопичений досвід різних країн, але ще й активно впливають на розвиток національної системи. Актуальною проблемою на сьогоднішній день є впровадження міжнародних стандартів в облік, аудит, оподаткування, тому що національна стратегія реформування передбачає застосування ПКУ, МСФЗ, МСБО, МСА і різних міжнародних стандартів із контролю (COSO, SAC, SAS, COBIT, Sarbanes-Oxley Act), які характерні для більшості країн із розвинутою інфраструктурою відносин.

Впровадження стандартів є умовою активного розвитку України і її співпрацю з зарубіжними країнами із розвинутою економікою.

Міністерство фінансів України регулярно коригує Національні стандарти, тим самим наближуючи до міжнародних, і цим скорочуючи розрив вітчизняної системи обліку, оподаткування, аудитом та світовою практикою. Комплексне впровадження міжнародних стандартів залишається питання часу. Деякі країни зробили кроки в даному напрямку. Із огляду на це Україні слід аналізувати досвід з метою уникнення помилок [35].

Наприклад, у НП(С)БО відсутній звіт, котрий розкриває інформацію за

сегментами бізнесу, відсутні вимоги щодо розкриття інформації по сумам невикористаних коштів кредиту, про виділення сум, які належать до часток участі в спільній діяльності, МСФЗ мають на меті детальні вимоги до відображення даних про облікову політику.

Окрім того, МСФЗ орієнтовані на розкриття об'єктивних даних щодо поточного фінансового стану підприємства. Тому в їх основу покладено дані щодо реальної, справедливої вартості активів і зобов'язань. Оцінити можна різноманітними способами – даний процес віддається «на відкуп» суб'єкту підприємницької діяльності. До того ж відсутні єдині вимоги, є лише загальні підходи. Формування політики оцінки активів і пасивів за МСФЗ є трудомістким завданням за умови переходу до міжнародних стандартів.

Таким чином, організація, методологія й розвиток обліку, оподаткування, аудит розрахунків із постачальниками не дістали належного висвітлення у практичній вітчизняній літературі, і діючій законодавчій базі й набувають особливої актуальності в подальшому дослідженні.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ У ФОП «ІЗЮМЕНКО Т.В.» РОМЕНСЬКОГО РАЙОНУ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1 Організаційно-економічна характеристика суб'єкта господарювання

ФОП «Ізюменко Т.В.» є важливим гравцем на ринку. Спеціалізується на наданні інтегрованих рішень.

У ФОП «Ізюменко Т.В.» вірять у взаємовідносини з клієнтами, побудовані на основі взаємної довіри. Модель прямих продажів, яку вони застосовують, включає безпосередню роботу з клієнтами.

Фізична особа-підприємець Ізюменко Тетяна Вікторівна реєстраційний номер облікової картки платника податків – 2746918029. Місце реєстрації – 42500, Сумська область, Роменський район, смт. Липова Долина, провулок 4-й Роменської, будинок 14.

ФОП «Ізюменко Т.В.» здійснює господарську діяльність на загальній системі оподаткування. Склад і структура майна наведено в таблиці 1.2.

Таблиця 2.1 – Склад і структура майна ФОП «Ізюменко Т.В.»

Види майна (активи)	2022 р.		2023 р.		Відхилення 2023 р. від 2022 р. (+,-)
	тис. грн.	Пито- ма вага, %	тис. грн.	Пито- ма вага, %	
1	2	3	4	5	6
I. Необоротні активи					
- незавершені капітальні інвестиції	-	-	763,1	9,1	+763,1
- основні засоби	60,0	1,2	1728,9	20,5	+1668,9
Усього за розділом I	60,0	1,2	2492,1	29,6	+2432,1
II. Оборотні активи					
- запаси	1933,9	38,7	1143,8	13,5	-790,1
- дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	2667,9	52,9	338,0	4,0	-2329,9

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4	5	6
- дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	-	-	13,6	0,2	+13,6
- інша поточна дебіторська заборгованість	104,3	2,1	4372,6	51,8	+4268,3
- грошові кошти та їх еквіваленти	11,0	0,2	11,8	0,1	+0,8
- витрати майбутніх періодів	-	-	0,7	0,1	+0,7
- інші оборотні активи	251,8	4,9	61,4	0,7	-190,4
Усього за розділом II	4979,0	98,8	5941,8	70,4	+962,8
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	-	-	-	-	-
Баланс	5039,0	100	8433,9	100	+3394,9

**Джерело: розрахунки були здійснені на основі фінансової звітності*

Аналізуючи склад і структуру майна ФОП «Ізюменко Т.В.», зазначимо, що загальна сума активів підприємства збільшилися у 2023 році на 3394,9 тис. грн. порівняно з 2022 роком.

Зокрема збільшилася вартість необоротних активів на 2432,1 тис. грн. та оборотних активів – на 962,8 тис. грн. відповідно.

Стабільне фінансове становище окремих покупців і замовників призвело до зменшення дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи та послуги на 2329,9 тис. грн.

У звітному році в розпорядженні підприємства наявність грошових коштів становить 11,8 тис. грн., що на 0,8 тис. грн. більше, ніж у базисному.

Можна зробити висновок, що збільшення суми активу балансу свідчить про розширення діяльності. Це є наслідком збільшення платоспроможності підприємства, що досліджується. Найбільшу питому вагу в структурі майна підприємства у звітному році займають оборотні активи – 70,4%, а необоротні активи – 29,6 % відповідно.

Розглянемо склад і структуру джерел формування господарських засобів підприємства у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Склад і структура джерел формування майна
ФОП «Ізюменко Т.В.»

Джерела формування (пасиви)	2022 р.		2023 р.		Відхилення 2023 р. від 2022 р. (+,-)
	тис. грн.	питом а вага, %	тис. грн.	питом а вага, %	
I. Власний капітал					
- нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	2872,1	56,9	2798,9	33,2	-73,2
Усього за розділом I	2872,1	56,9	2798,9	33,2	-73,2
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	-	-	-	-	-
III. Поточні зобов'язання					
- короткострокові кредити банків	743,3	14,8	1960,9	23,3	+1217,6
- поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1069,8	21,2	1793,5	21,3	+723,7
- поточна кредиторська заборгованість з бюджетом	7,8	0,2	1,9	0,1	-5,9
- поточна кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування	3,3	0,1	0,8	0,1	-2,5
- поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці	4,8	0,1	4,3	0,1	-0,5
- інші поточні зобов'язання	337,9	6,7	1873,6	21,9	1535,7
Усього за розділом II	2166,9	43,1	5635,0	66,8	+3468,1
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	-	-	-	-	-
Баланс	5039,0	100	8433,9	100	+3394,9

**Джерело: розрахунки були здійснені на основі фінансової звітності*

Із розрахунків складу та структури джерел формування майна ФОП «Ізюменко Т.В.» за досліджуваний період, можна констатувати, що загальна сума пасивів у звітному періоді порівняно з базисним збільшилася на 3394,9 тис. грн. Це відбулося за рахунок зростання розміру поточних зобов'язань підприємства на 3468,1 тис. грн., у той час як сума власного капіталу зменшилася на 73,2 тис. грн. відповідно.

Прибуткова діяльність підприємства призводить до того, що воно має кошти і своєчасно оплачує послуги постачальників, підрядників та інших підприємств, які з ним співпрацюють.

Можна зазначити, що найбільшу питому вагу в складі валюти пасиву

балансу у звітному році займають поточні зобов'язання, що становлять 66,8 %, власний капітал підприємства – 33,2 % відповідно.

Таким чином, можна зробити узагальнюючий висновок, що майно ФОП «Ізюменко Т.В.» у більшій мірі сформоване за рахунок власних і позикових коштів.

Для аналізу наявної діяльності підприємства (економічної, фінансової та збутової) оцінки ефективності діяльності підприємства необхідно зробити аналіз виробничо-господарської діяльності за основними техніко-економічними показниками: динаміка доходів від реалізації продукції, рівня собівартості продукції, валового прибутку, рентабельності підприємства та чистого прибутку його діяльності. Динаміка показників виробничо-господарської діяльності підприємства ФОП «Ізюменко Т.В.» за 2022-2023 рр. наведена у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Динаміка показників виробничо-господарської діяльності підприємства ФОП «Ізюменко Т.В.»

Показники	2022 р.	2023 р.	2023 р.у % до 2022 р.
Дохід від реалізації продукції (товарів, робот, послуг), тис. грн.	40772,8	51825,2	127,1
Податок на додану вартість, тис. грн.	6795,5	8637,5	127,1
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робот, послуг), тис. грн.	33977,3	43187,7	127,1
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робот, послуг), тис. грн.	32183,8	41219,8	128,1
Валовий прибуток, тис. грн.	1793,5	1967,9	109,7
Рентабельність, %	5,6	4,8	85,7
Інші операційні доходи, тис. грн.	110,7	150,7	136,1
Адміністративні витрати, тис. грн.	79,3	84,3	106,3
Витрати на збут, тис. грн.	878,8	1022,0	116,3
Інші операційні витрати, тис. грн.	627,6	591,9	94,3
Фінансові результати від звичайної діяльності: прибуток, тис. грн.	318,5	420,4	132,0
Фінансові витрати, тис. грн.	279,0	374,4	134,2
Чистий прибуток, тис. грн.	39,5	46,0	116,4

**Джерело: розрахунки були здійснені на основі фінансової звітності*

Дохід від реалізації продукції у 2023 р. склав 51 825,2 тис. грн., що на 27,1% більше за попередній рік, Чистий прибуток, виріс на 9210,4 тис. грн. у

порівнянні з 2022 р., що складає 27,1%. Проте зростання собівартості продукції, збутових витрат, адміністративних та фінансових витрат обумовили зменшення рівня зростання прибутків і рентабельності. Собівартість продукції у 2023 р. виросла на 28,1%., а рентабельність продажів.

Як бачимо, спостерігається зростання доходів 2023 року у порівнянні з 2022 роком. При цьому рентабельність продажів зменшилась за рахунок підвищення собівартості продукції. Зменшились операційні витрати, та збільшилися інші операційні доходи, в результаті чого й збільшився чистий прибуток у 2023 році. Проаналізуємо тепер основні фінансові показники роботи підприємства.

Таблиця 2.4 – Розрахунок фінансових показників (коефіцієнтів)

№ п/п	Показник	Норм. знач.	Формула розрахунку	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4	5	6
1. Аналіз майнового стану підприємства.					
1.1	Коефіцієнт зносу основних засобів	зменш.	ф.1 р.1012/ф.1 р.1011	0,67	0,07
1.2	Коефіцієнт оновлення	збільш.	ф.5р.260(гр.5)/ф.1р.1011(гр.4)	-	0,90
1.3	Коефіцієнт вибуття	менш.ніж к-т 1.2	ф.5р.260(гр.8)/ф.1р.1011(гр.3)	-	0,00
2. Аналіз ліквідності підприємства.					
2.1	Коефіцієнт покриття	>1	ф.1 р.1195/ ф.1р.1695	2,30	1,05
2.2	Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,6-0,8	ф.1(р.1195-Σ(р.1101-1104))/ ф.1р.1695	1,41	0,85
2.3	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0,збільш.	ф.1(р.1160+1167)/ ф.1р.1695	0,01	0,00
3. Аналіз платоспроможності (фінансової стійкості) підприємства.					
3.1	Коефіцієнт платоспроможності (автономії)	>0,5	ф.1р.1495/ ф.1р.1900	0,57	0,33
3.2	Коефіцієнт фінансування	<1,зменш.	ф.1(р.1595+1695)/ф.1р.1495	0,75	2,01
3.3	Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними активами	>0,1	ф.1(р.1195+1695)/ф.1р.1695	0,56	0,05

Продовження таблиці 2.4

1	2	3	4	5	6
3.4	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	>0, збільш.	$\phi.1 (p.1195 - p.1695)/\phi.1p.1495$	0,98	0,11
4. Аналіз ділової активності підприємства.					
4.1	Коефіцієнт оборотності активів	збільш.	$\phi.2p.2000/ \phi.1(p.1300(гр.3)+p.1300(гр.4))/2$	-	6,41
4.2	Коефіцієнт оборотності обігових коштів	збільш.	$\phi.2p.2000/ \phi.1(\Sigma(p.1195)гр.3+ \Sigma(p.1195)гр.4)/2$	-	7,9
4.3	Період обороту обігових коштів	Зменш.	$360/\text{коефіцієнт оборотності обігових коштів}$	-	46
4.4	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	зменш.	$\phi.2p.2000/\phi.1 (p.1040 гр.3+p.1040 гр.4 + p.1125 гр.3+p.1125 гр.4+ +p.1135 гр.3+p.1135 гр.4+ p.1130 гр.3+p.1130 гр.4+ p.1145 гр.3+p.1145 гр.4+ p.1155 гр.3+p.1155 гр.4)/2$	-	11,5
4.5	Тривалість погашення дебіторської заборгованості (днів)	зменш.	$360/\text{коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості}$	-	31
4.6	Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	збільш.	$\phi.2p.2050/ \Phi.1 (p. 1100 гр.3 + p.1100 гр.4)/2$	-	26,79
4.7	Період одного обороту запасів (днів)		$360/\text{коефіцієнт оборотності запасів}$	-	13
4.8	Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача)	збільш.	$\phi.2p.2000/ \phi.1(p.1010(гр.3)+ (p.1010(гр.4))/2$	-	10,54
4.9	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	збільш.	$\phi.2p.2000/ \phi.1(p.1495 гр.3+ p.1495 гр.4)/2$	-	3,81
4.10	Період погашення кредиторської заборгованості	Зменш.	$((p.1615 гр.3+p.1615 гр.4 + p.1645 гр.3+p.1455 гр.4)/2 \times 360 \text{ днів})/ \phi.2p.2050$	-	20

**Джерело: розрахунки були здійснені на основі фінансової звітності*

Оборотність активів вказує на ефективність використання усіх активів

підприємства. Значення показника означає суму чистого доходу, що генерує кожна гривня вкладених у підприємство коштів. Однозначно позитивною тенденцією є збільшення значення коефіцієнту у динаміці.

Фондовіддача свідчить про ефективність використання основних засобів. Показник вказує на те, скільки послуг або товарів було надано чи виготовлено із залученням кожної гривні основних засобів. Коефіцієнт оборотності обігових коштів – цей показник вказує на те, скільки оборотів здійснили оборотні активи. Високе значення показника свідчить про інтенсивну роботу підприємства. Тут також нормативною тенденцією є висхідна динаміка показника.

Коефіцієнт оборотності запасів вказує на ефективність поточної політики управління запаси. Висока оборотність свідчить про продуманість тактики формування виробничих запасів, запасів готової продукції. Високі показники реалізації товарів та послуг при швидкій оборотності вказує на те, що період перебування запасів на складі є низьким, тобто відбувається мінімізація логістичних витрат.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості вказує на інтенсивність обертання заборгованості дебіторів перед підприємством. Високе значення показника свідчить про ефективну політику управління відносинами з постачальниками. Так низька сума заборгованості може свідчити, що підприємство надає комерційні кредити лише надійним клієнтам, вибудувало ефективні відносини з державними органами, оптимізувало інші сфери, в яких виникає дебіторська заборгованість. Позитивним є підвищення значення показника. Період погашення дебіторської заборгованості – тут нормативним є скорочення тенденції.

Коефіцієнт оборотності готової продукції – висока оборотність готової продукції вказує на ефективність збутової політики. Якщо підприємство здатне реалізувати продукцію протягом короткого періоду часу, то це свідчить про ефективну політику взаємодії із покупцями, що призводить до мінімізації витрат на складування виготовлених товарів. Також висока

оборотність може бути ознакою значного попиту на продукцію підприємства. Для цілей підвищення оборотності готової продукції можна, наприклад, укладенням та виконанням зовнішньоекономічного договору для продажу додаткових товарів підприємства зарубіжним клієнтам.

Період погашення кредиторської заборгованості свідчить про ефективність залучення кредиторської заборгованості. Збільшення значення показника є позитивною тенденцією, адже підприємство фінансує власну діяльність за рахунок кредиторів – постачальників сировини та матеріалів, бюджету і т.д. Ризиками значного періоду погашення кредиторської заборгованості є погіршення ділової репутації серед постачальників, застосування штрафних санкцій з боку держави, зниження продуктивності праці серед працівників.

Період виробничого циклу означає період протягом якого сировина та матеріали набувають форми готового товару. Позитивним є скорочення показника.

Період операційного циклу означає період протягом якого сировина та матеріали набувають грошової форми. Позитивною тенденцією є низхідна динаміка.

Період фінансового циклу означає період обороту коштів підприємства. Позитивною тенденцією є скорочення показника, проте якщо значення є нижчим нуля, то це свідчить про недостатній обсяг грошових ресурсів для вчасного розрахунку із кредиторами.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу вказує на ефективність використання капіталу власників та свідчить про його продуктивність. Значення показника означає суму товарів та послуг (без врахування ПДВ), що було виготовлено та вироблено на заучені кошти акціонерів. Позитивною динамікою є зростання значення коефіцієнту.

Загалом підвищення оборотності елементів активів свідчить про підвищення ефективності роботи підприємства.

2.2 Організація обліку розрахунків з постачальниками у ФОП «Ізюменко Т.В.»

Основні аспекти облікової внутрішньої політики щодо розрахунків із постачальниками у ФОП «Ізюменко Т.В.» можуть включати:

1. Принципи обліку: визначення строків розрахунків, порядок обліку кредиторської заборгованості, а також відображення отриманих товарів, робіт чи послуг у бухгалтерських записах.

2. Методи обліку: застосування методів визначення вартості придбаних товарів, робіт або послуг, оцінка отриманих знижок чи нарахувань, облік нарахованих відсотків за кредитами або іншими умовами розрахунків.

3. Процедури: встановлення правил оформлення і затвердження первинних документів, що підтверджують розрахунки з постачальниками і підрядниками, а також процес перевірки відповідності товарів, робіт чи послуг до договорів.

4. Забезпечення достовірності фінансової інформації: організація контролю за правильністю ведення обліку, своєчасним і коректним відображенням у фінансовій звітності всіх операцій, пов'язаних із розрахунками.

Ці аспекти облікової політики мають сприяти правильному веденню обліку, дотриманню фінансових стандартів та забезпеченню точності фінансових звітів суб'єкта господарювання.

Зобов'язання перед постачальниками класифікуються за типами (наприклад, короткострокові та довгострокові), залежно від терміну погашення, а також за видами товарів, робіт чи послуг, що постачаються або виконуються.

Аналітичний облік здійснюється для детального контролю за розрахунками з кожним постачальником чи підрядником. Для цього ведуться окремі рахунки по кожному постачальнику або підряднику, що дозволяє мати чітке уявлення про поточні зобов'язання, їх розміри та терміни виконання

зобов'язань.

Документи, які підтверджують операції із постачальником, підрядником, повинні бути чітко перевірені щодо відповідності умов договору і вчасно відображені у бухгалтерському обліку.

Проводиться регулярний контроль за коректністю визнання зобов'язань, їх оцінки та своєчасності виконання зобов'язань відповідно до законодавчих вимог і внутрішніх стандартів підприємства.

Ці принципи забезпечують правильний облік зобов'язань перед постачальниками та підрядниками, що дозволяє підприємству дотримуватися законодавчих вимог, контролювати свої фінансові зобов'язання та підтримувати стабільність у розрахунках.

Облік внутрішніх розрахунків із постачальниками здійснюють методом нарахувань, тобто витрати визнаються в періоді їх виникнення, а не в періоді фактичної оплати. Це дозволяє коректно відображати витрати у звітності підприємства.

Застосовується принцип обачності, що передбачає створення резервів для покриття можливих витрат, коли є сумніви щодо виконання зобов'язань постачальниками або підрядниками.

Регулярно проводяться звірки з постачальниками для підтвердження заборгованостей, що дозволяє своєчасно виявляти невідповідності та уникати фінансових непорозумінь.

Впроваджуються внутрішні контрольно-ревізійні механізми для запобігання помилок або зловживань в обліку розрахунків, що сприяє точності фінансової звітності.

Впроваджуються ефективні методи управління розрахунками для забезпечення своєчасного виконання зобов'язань та оптимізації грошових потоків підприємства, що дозволяє зменшити затримки та покращити ліквідність.

Проводиться визначення та впровадження заходів для мінімізації ризиків, пов'язаних з невиконанням зобов'язань постачальниками і

підрядниками, включаючи використання резервів та аналітику фінансових умов співпраці.

Ці принципи та методи облікової політики забезпечують ефективне управління фінансами підприємства та сприяють збереженню фінансової стабільності через оптимізацію процесів розрахунків і зниження ризиків.

Отже, основне завдання облікової політики підприємства в частині розрахунків з постачальниками і підрядниками полягає в забезпеченні точного, своєчасного та прозорого відображення всіх фінансових операцій, пов'язаних із цими розрахунками. Це, у свою чергу, сприяє ефективному управлінню фінансами підприємства, покращує контроль за зобов'язаннями та підвищує загальну фінансову стабільність.

У сучасних умовах успішність співпраці підприємства з партнерами напряму залежить від належної організації документообігу в частині розрахунків з постачальниками та підрядниками. Раціональне документування таких розрахунків стає необхідною умовою для оперативного та ефективного управління підприємством. Недоліки в системі документообігу можуть призвести до запізнення з оплатою постачальникам, помилок у прийомі та обліку товарів чи послуг, а також до неконтрольованого руху грошових коштів. Це, в свою чергу, може негативно вплинути на фінансове становище підприємства, знижуючи його платоспроможність і стабільність.

У проведенні операцій, складанні та обміні документами щодо розрахунків з постачальниками та підрядниками дійсно беруть участь багато сторін, що збільшує ризик виникнення помилок, недоліків у документації та затримок у виконанні зобов'язань. Тому на підприємстві необхідно створити систему документування розрахунків, яка забезпечить чітке визначення процедур та відповідальності за кожний етап операцій. Це допоможе уникнути потенційних помилок та забезпечить точність у фінансовому обліку.

Документація є основним інструментом бухгалтерського обліку, адже

вона служить для фіксації господарських операцій і є необхідною для їх подальшого відображення у фінансових звітах. Це дозволяє забезпечити прозорість та точність у фінансовому обліку, а також контролювати виконання зобов'язань перед постачальниками та підрядниками.

Ефективне господарське документування розрахунків підприємства та його партнерів залежить від врахування наступних факторів:

1. Внутрішня організаційна структура – чітке визначення ролей та відповідальностей для кожного учасника процесу.
2. Методи обліку – правильний вибір методів обліку, зокрема методів нарахувань або касового методу.
3. Напрями руху документів – чітка організація потоків документації для своєчасної обробки та обміну інформацією між сторонами.
4. Кількість та кваліфікація осіб – залучення компетентних спеціалістів, які здатні правильно обробляти документи та вести облік.
5. Тип та обсяг документів – залежно від обсягів підприємства може бути необхідно адаптувати систему для ефективної роботи з великим обсягом документів.

Документування розрахунків щодо постачальників, підрядників охоплює як умови оплати, так і форми розрахунків. Розрахунки можуть здійснюватися як готівкою, так і безготівковими переказами, що слід відображати в обліку для забезпечення точності фінансових звітів та звірок з постачальниками (рисунок 2.1).

Створення ефективної системи документування розрахунків з постачальниками є важливим етапом у забезпеченні належного управління фінансами та зобов'язаннями підприємства. У процесі планування цієї системи необхідно детально визначити всі господарські операції, що відбуваються в рамках співпраці з постачальниками та підрядниками, а також чітко окреслити структуру організації документообігу та кількість співробітників, які будуть залучені до цього процесу. Важливо також врахувати індивідуальні особливості підприємства ФОП «Ізюменко Т.В.».

оскільки кожне підприємство має свої унікальні потреби та вимоги, що повинні бути відображені в плані документообігу.

Схема документообігу існуючих розрахунків із постачальниками має включати етапи обробки та обміну документами, починаючи з укладення контрактів і договорів, через оформлення рахунків-фактур та накладних, до здійснення оплат і звірки з постачальниками. Така схема дозволить контролювати кожен етап процесу та забезпечити точність і своєчасність виконання зобов'язань.

Для наочності, схему документообігу можна представити у вигляді діаграми або організаційної схеми, яка відображатиме основні етапи операцій, осіб, відповідальних за виконання кожного етапу, та рух документів через підприємство.

Основні документи, які використовуються:

1. Товарно-транспортна накладна — документ, який підтверджує поставку товарів та супроводжує вантаж до місця призначення.
2. Податкова накладна або рахунок-фактура — використовується для відображення факту поставки товарів, послуг, для визначення сум податків на додану вартість.
3. Вантажна митна декларація — документ, що використовується для оформлення товарів при ввезенні через митницю, якщо товари постачаються з-за кордону.

Для правильного обліку, приймання товарних матеріальних цінностей, виробничих запасів, які надійшли на склад, оформляється прибутковий ордер (ф. № М-4). Документ, що підтверджує факт надходження товарів або матеріалів на склад.

У випадку, якщо при прийманні товарів виявляються розбіжності в кількості або якості з даними у супровідних документах постачальника, складається акт приймання матеріалів (ф. № М-7). Цей акт необхідно оформлювати, коли є розбіжності між фактично отриманими товарами і даними, зазначеними в документах постачальника. Акт служить основою для

вирішення спірних питань із постачальником і підтверджує фактично прийняті товари або послуги.

Складання акту приймання матеріалів здійснюється спеціально призначеною комісією, яку очолює керівник підприємства або його представник. Цей документ дозволяє задокументувати невідповідності та забезпечує основу для подальших дій з постачальником.

Акт приймання товарів та послуг складається у двох примірниках. Один примірник передається комірнику для оприбуткування товарно-матеріальних цінностей, а другий – юристу для подальшого вирішення питань з постачальником, якщо виникають розбіжності або інші спірні моменти.

Рахунок-фактура є одним із важливих розрахункових документів. Він виписується постачальником на ім'я покупця (ФОП «Ізюменко Т.В.») для кожної партії продукції, що була відвантажена або підлягає відвантаженню, а також за виконані роботи чи надані послуги. Рахунок-фактура містить таку інформацію:

- дані про постачальника та покупця;
- розрахункові рахунки;
- найменування, кількість, ціну, суму товарів або послуг;
- інші витрати, пов'язані з доставкою або додатковими умовами.

Рахунок-фактура є також документом, що підтверджує кількість та якість отриманих товарів або послуг і слугує підставою для приймання товарів на склад. Це допомагає контролювати відповідність між наданими та прийнятими матеріальними цінностями.

Цей документ реєструється в журналі рахунків-фактур для обліку та контролю, а також записується у бухгалтерії для подальшого відображення у фінансовій звітності. Рахунок-фактура виписується в двох примірниках: один залишається у постачальника, другий передається покупцю для подальшого виконання зобов'язань. У подальшому, платіж за отримані товари або послуги може здійснюватися через безготівковий або готівковий розрахунок.

Ця система документування та розрахунків забезпечує правильність і прозорість фінансових операцій, а також допомагає ефективно управляти розрахунками з постачальниками та підрядниками.

Реєстраційні журнали та реєстри: Це документи, які містять записи про господарські операції, що відображаються у бухгалтерському обліку. До таких документів відносяться журнали реєстрації рахунків-фактур, накладних, актів виконаних робіт та інші реєстри, що дозволяють контролювати всі розрахунки з постачальниками і підрядниками.

Бухгалтерські довідки та акти перевірок: Ці документи складаються для підтвердження правильності здійснених операцій та для виконання перевірок розрахунків, що включають контроль за своєчасністю та точністю нарахувань, а також за відповідністю документів вимогам нормативно-правових актів.

Касові документи: Якщо для розрахунків використовуються готівкові кошти, важливими джерелами інформації є касові документи, такі як прибуткові та видаткові ордери, касові журнали.

Контрактні документи: Договори з постачальниками і підрядниками є основним джерелом для визначення умов і зобов'язань, які підтверджують відповідні розрахунки та обов'язки сторін.

Банківські документи: Виписки з банку, платіжні доручення, платіжні реквізити та інші документи, пов'язані з безготівковими розрахунками, служать джерелами для відображення фактів виконання грошових переказів у бухгалтерському обліку.

Платіжні документи та довідки про заборгованість: Це документи, що підтверджують факти виконання платежів, а також довідки, які свідчать про наявність або відсутність заборгованості перед постачальниками чи підрядниками.

Звітні документи: Різноманітні внутрішні звіти, аналітичні таблиці та довідки можуть служити джерелами для збору та аналізу даних щодо розрахунків з постачальниками і підрядниками.

Усі ці джерела інформації взаємопов'язані і використовуються для формування повної та достовірної інформації про розрахунки з постачальниками та підрядниками, що є основою для бухгалтерського обліку та подальшої фінансової звітності підприємства.

Первинні документи є основою для реєстрації господарських операцій, оскільки вони підтверджують факти здійснення операцій та є доказом для обліку витрат, доходів, зобов'язань та прав підприємства. Вони служать для:

1. Підтвердження здійснення операцій: Це можуть бути накладні, також рахунки-фактури, також акти виконаних робіт, також товарно-транспортні накладні, які підтверджують отримані товари, роботи, послуги від постачальників, підрядників.

2. Формування бухгалтерських записів: На основі первинних документів бухгалтер здійснює записи у бухгалтерському обліку, що є основою для складання фінансових звітів.

3. Контролю за точністю операцій: Первинні документи допомагають перевірити правильність нарахувань, умов оплати, кількості та якості отриманих товарів чи послуг.

4. Виконання вимог законодавства: Документація є необхідною для перевірок податковими та іншими контролюючими органами, що підтверджує виконання підприємством своїх зобов'язань перед постачальниками, підрядниками та державними органами.

Таким чином, вони виконують важливу роль у забезпеченні точності, законності та прозорості фінансових операцій.

При проведенні операцій з розрахунків з постачальниками можуть виникати різноманітні ситуації, що впливають на своєчасність виконання зобов'язань. Зокрема:

1. Дебіторська заборгованість: У разі передоплати за товари, роботи або послуги, виникає, коли ФОП «Ізюменко Т.В.» сплачує постачальнику за продукцію чи послуги до того, як вони були фактично надані. Це може бути

частиною договору або умовами постачання. У такому випадку з'являється дебіторська заборгованість, яку потрібно правильно відобразити в обліку.

2. Кредиторська заборгованість: Виникає в разі, коли оплата здійснюється за фактом отримання товарів чи послуг. Це часто відбувається при виконанні умов договору, коли товари або послуги вже поставлені, але платіж ще не здійснений. Така заборгованість також підлягає обліку та відображенню в фінансових звітах.

3. Форми розрахунків:

- Безготівковий розрахунок: Зазвичай використовується для більших сум або для безпечних, заздалегідь узгоджених угод. Всі операції по безготівкових розрахунках фіксуються через банківські документи, такі як платіжні доручення, виписки з рахунків.

- Готівковий розрахунок: Використовується для дрібних сум або в специфічних ситуаціях. Операції з готівкою фіксуються в касових документах і передбачають відповідні записи у касовій книзі підприємства.

Усі ці операції мають бути зафіксовані в первинних документах (рахунках-фактурах, платіжних дорученнях, актах виконаних робіт, товарно-транспортних накладних), що забезпечує точний облік і контроль за всіма фінансовими операціями. Тому важливо мати систему документування, яка забезпечить належний облік дебіторської та кредиторської заборгованості для уникнення помилок і своєчасного виконання зобов'язань.

2.3 Вдосконалення обліку розрахунків з постачальниками на підприємстві

Розрахунки із постачальниками охоплюють кредиторську заборгованість за отримані товари, послуги чи роботи, що передбачають подальшу оплату або інші способи врегулювання зобов'язань. Основним завданням обліку операцій ФОП «Ізюменко Т.В.» є завдання, що ілюструються на рисунку 2.4.

Бухгалтерський облік, що включає облік розрахунків з постачальниками, передбачає організацію як синтетичного, так і аналітичного обліку цих операцій. Синтетичний облік дозволяє узагальнювати всю інформацію щодо фінансових зобов'язань перед контрагентами, а аналітичний облік деталізує ці дані, що дозволяє вести детальний контроль і забезпечує точність фінансової звітності.

Вдосконалення цього обліку дозволяє зменшити ризик помилок і забезпечує точність у відображенні всіх операцій у фінансових звітах підприємства, що є важливим для прийняття управлінських рішень.

Процес внутрішнього обліку поточного зобов'язання перед постачальниками та підрядниками включає важливі етапи, які забезпечують точність та своєчасність виконання фінансового зобов'язання ФОП «Ізюменко Т.В.». Цей процес охоплює реєстрацію всіх витрат, формування заборгованостей, а також своєчасне їх погашення, що є важливим аспектом ефективного управління фінансами:

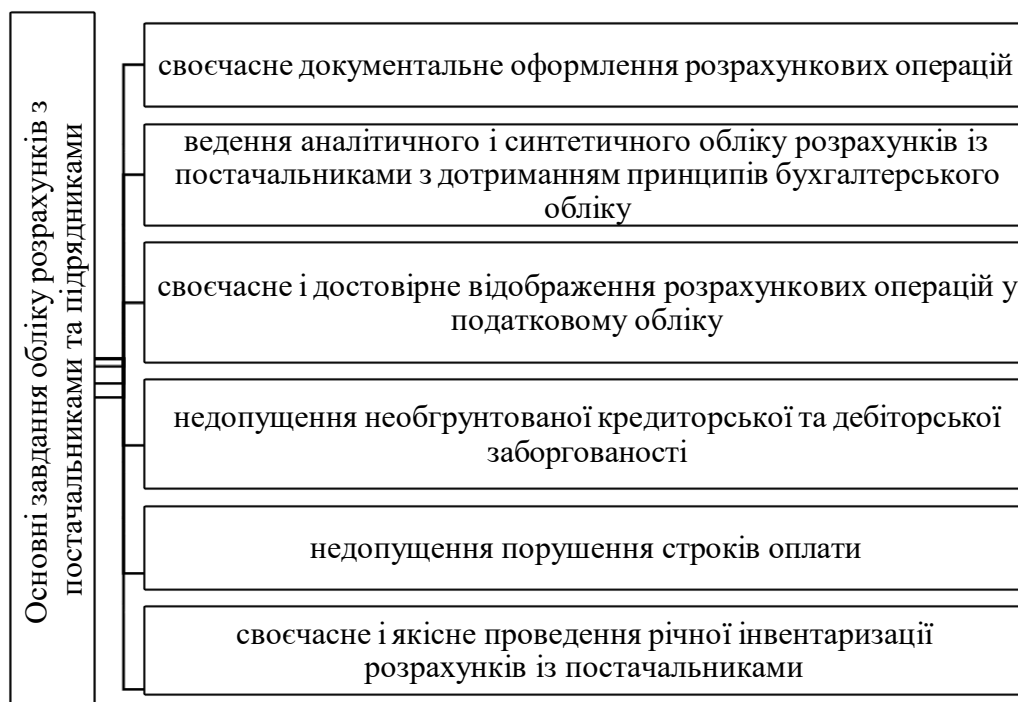

Рисунок 2.1 – Завдання щодо обліку розрахункових операцій у ФОП «Ізюменко Т.В.»

Джерело: складено автором

Завдання щодо обліку розрахункових операцій у ФОП «Ізюменко Т.В.»:

- отримання товарів та послуг, або виконаних робіт;
- перевірка відповідності отриманих товарів та послуг умовам договору
- порівняння фактичної поставки з даними контракту або угоди;
- нарахування зобов'язань, відображення суми до сплати постачальникам або підрядникам в обліку, з урахуванням всіх податків;
- розрахунки та погашення заборгованості – здійснення платежів, відповідно умовам договору, методом безготівкових, готівкових розрахунків;
- контроль за термінами виконання зобов'язань – моніторинг своєчасності виконання платежів та здійснення звірок з контрагентами.

Цей обліковий процес допомагає підприємству здійснювати ефективний контроль за своїми фінансовими зобов'язаннями та забезпечує точність відображення розрахунків у фінансовій звітності.

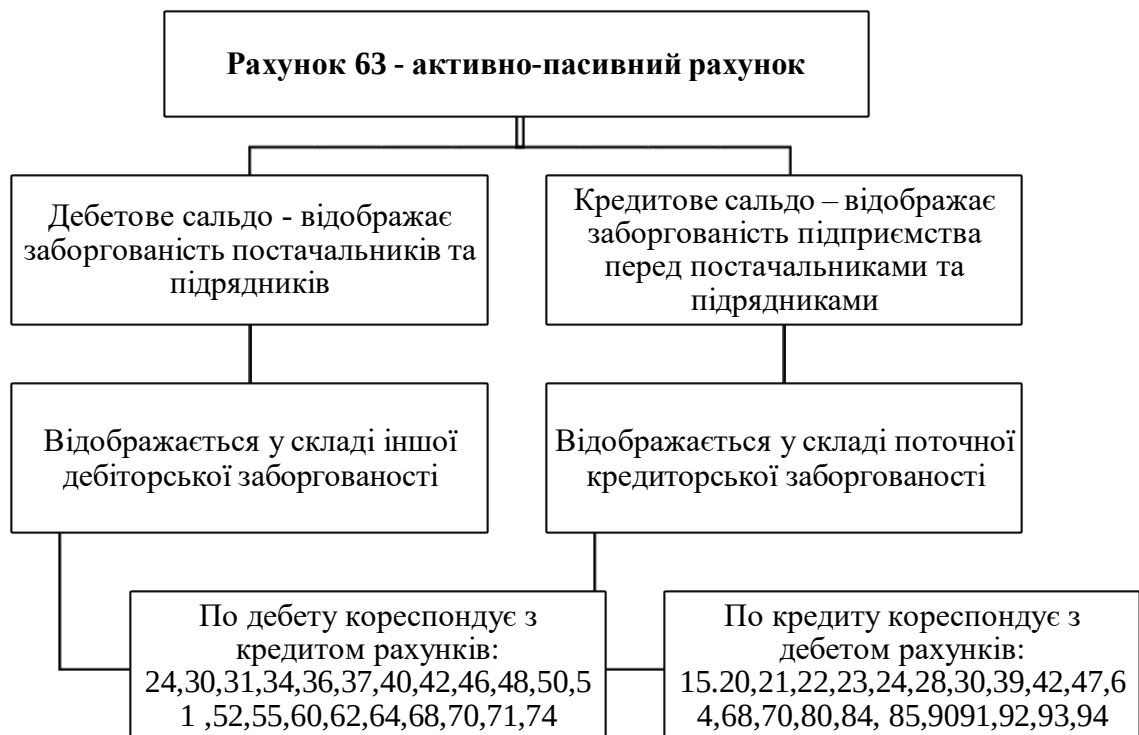

Рисунок 2.2 – Систематизовані етапи облікових процесів розрахунків ФОП «Ізюменко Т.В.»

Джерело: складено автором

Аналітичний облік ведуть на рахунку 63, що є частиною синтетичного обліку. На цьому рахунку обліковуються всі зобов'язання підприємства перед постачальниками, а також дебіторська заборгованість у разі передоплат чи авансів.

Аналітичний облік передбачає деталізацію розрахунків за окремими контрагентами, що дозволяє здійснювати точний контроль за станом заборгованості. Для цього використовуються картки аналітичного обліку або відомості, в яких фіксуються всі операції з кожним постачальником чи підрядником, включаючи суму, терміни оплати та умови. Це дозволяє своєчасно виявляти заборгованість та контролювати виконання умов угод.

(рисунок 2.3).

Рисунок 2.3 – Систематизована характеристика рахунку 63

Джерело: складено автором

Рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» має два субрахунки, що деталізують різні аспекти цих розрахунків. На першому субрахунку обліковуються зобов'язання за отримані товари, роботи чи

послуги, які підприємство має оплатити. На другому – дебіторська заборгованість у разі авансових платежів.

Недосконалість розрахунків з постачальником може призвести до збільшення заборгованості, що негативно вплине на фінансовий стан. Це також може бути результатом не тільки недостатньо налагодженого обліку, але й недбалості чи навіть шахрайства з боку співробітників.

Неефективне управління розрахунками з контрагентами та утворення кредиторської заборгованості може призвести до проблем із ліквідністю підприємства. Вищий рівень кредиторської заборгованості зазвичай означає зниження ліквідності, оскільки підприємство зобов'язане розрахуватися з постачальниками та підрядниками, що може ускладнити своєчасне виконання інших фінансових зобов'язань.

З метою подальшого покращення обліку розрахунків із постачальниками потрібно звернути увагу на аспекти:

1) використання позабалансового рахунку 10 «Кредиторська заборгованість» дозволить ефективно контролювати заборгованість за конкретними договорами до настання терміну платежу. Це допоможе уникнути прострочення зобов'язань перед вітчизняними та іноземними кредиторами, що, у свою чергу, сприятиме підвищенню фінансової стійкості підприємства;

2) ведення обліку з використанням додаткових підрахунків дозволить відобразити зобов'язання, термін сплати яких ще не настав, а також контролювати відстрочену та прострочену заборгованість. Це сприятиме підтримці фінансової стабільності підприємства, дозволяючи більш ефективно управляти розрахунками та знижувати ризики порушення платіжної дисципліни.

РОЗДІЛ 3

АУДИТ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ

3.1 Методика проведення аудиту розрахунків з постачальниками

Розрахункові відносини ФОП «Ізюменко Т.В» призводять до формування зобов'язань, що поділяють на поточні та довгострокові. З метою підтвердження фактичної достовірності відображення в звітності облікової інформації щодо зобов'язань проводяться незалежні аудиторські перевірки. У даному суб'єкті господарювання аудит не проводився.

Аудит розрахунків з постачальниками ФОП «Ізюменко Т.В» є одним з напрямків аудиту, що має бути направлений на оцінку ведення обліку й виявлення помилок і зловживань. У процесі дослідження нами зазначено, що спеціального стандарту, що б регламентував аудит поточних зобов'язань, немає, однак Міжнародні стандарти аудиту регламентують етапи аудиторської перевірки.

Аудит розрахунків з постачальниками ФОП «Ізюменко Т.В» має передбачати перевірку дотримання, чи правильно відображені в обліку методологічні засади формування інформації щодо поточної заборгованості перед підприємствами та організаціями та розкриття інформації в фінансовій звітності.

Точна та правильна оцінка розрахунків з постачальниками та підрядниками проводиться на підставі опрацювання договорів та документів. Тому відповідно НП(С)БО 11 «Зобов'язання» на дату балансу поточні зобов'язання оцінюються за вартістю погашення. В цьому випадку потрібно повторити аудитору процедуру щодо класифікації зобов'язань з метою визначення правильності облікової оцінки.

Підготовчий етап аудиторської перевірки розрахунків з постачальниками передбачає дослідження умов аудиту й укладання

договору, де зазначають суттєві питання аудиторської перевірки.

Етап планування передбачає складання плану аудиту, що містить розділи: планування і перегляд; тест системи внутрішнього контролю; розрахунки з постачальниками та підрядниками; договори з якими постачальниками укладено на термін в один рік; розрахунки з постачальниками, що мають одиничний характер; заборгованість терміном погашення в один рік; заборгованість, термін погашення якої вже минув; короткострокові векселі видані; видані та погашені векселі; видані, проте непогашені векселі; аудиторські процедури; підготовка висновку та звіту; передача результатів перевірки.

Після складання загального плану перевірки необхідно скласти програму аудиту із конкретним зазначенням методів та прийомів, що будуть використовуватися з метою отримання аудиторських доказів.

Головним об'єктом проведення перевірки незалежним аудитором кредиторської заборгованості за товари (роботи, послуги) є розрахунки з постачальниками та підрядниками. Проведення наукових досліджень праць із аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками дає право констатувати, що вчені наводять завдання та порядок аудиторської перевірки розрахунків з постачальниками та підрядниками, систематизуючи їх з іншими поточними зобов'язаннями в понятті «кредиторська заборгованість», що може негативно позначитися на можливості використання поданих ними рекомендацій.

Головною метою аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками підприємства ФОП «Ізюменко Т.В» має бути перевірка правильності проведення розрахунків з постачальниками за товари, роботи і послуги, виконання господарських операцій згідно законодавства, достовірність їх відображення у фінансовій звітності.

Під час оцінки ведення бізнесу клієнта незалежному аудитору потрібно визначити загальну кількість постачальників. Якщо таких небагато, клієнт може бути деякою мірою залежним від них та відчути з їх боку фінансовий

тиск. Це вважається одним із факторів підвищення ризику шахрайства, який виявляється на етапі планування перевірки. Також можна за допомогою певних аналітичних процедур із використанням прийнятих методів фінансового аналізу, визначити наявність та структуру заборгованості, суму простроченої заборгованості та строк її погашення, визначити як впливають зобов'язання на фінансовий стан та на платоспроможність даного підприємства для оцінки його безперервного функціонування.

В процесі отримання незалежних аудиторських доказів, перевіряючим опрацьовуються джерела інформації, що стосуються об'єкта аудиту, проводяться певні аудиторські процедури, оформляються потрібні робочі документи.

Проведення вибірки аудитором передбачає дослідження певних бухгалтерських записів шляхом відбору необхідних даних, що дадуть змогу якісно оцінити всю сукупність, яка не охоплена під час дослідження.

Окрім аудиторської вибірки, перевіряючому потрібно також підтвердити заборгованість перед контрагентами. Найбільш поширеними серед об'єктів зовнішніх підтверджень є: рух на поточних рахунках, позики, що надані кредиторами, залишки, які є на рахунках кредиторської заборгованості. На достовірність усіх доказів, які були отримані шляхом використання зовнішніх підтверджень, мають вплив компетентність, знання та незалежність підтверджувальних запитань та об'єктивність опитуваних.

Незалежний аудитор має право застосовувати запити і про позитивні підтвердження, котрі мають бути підтвердженні в будь-якому випадку, або негативні, які підтверджуються тільки у випадку незгоди з указаною інформацією, чи їх поєднання. Ці позитивні запити можуть бути закритими (без зазначення підтверджених сум), або відкритими (зазначаються суми, що необхідно підтвердити).

Що стосується процедури проведення зовнішнього підтвердження, то аудитор має контролювати увесь процес відбору контрагентів ФОП «Ізюменко Т.В», котрим буде надсилатися запит, слідкувати за

складанням та надсиланням запитів підтвердження, а також перевіряти отримання відповідей на запити. Після отримання підтверджень, необхідно звернути особливу увагу чи не відсутні відповіді на запит про позитивне підтвердження, на достовірність отриманих нами відповідей, причини та частоту виявлених винятків. Завершальним етапом процедури зовнішнього підтвердження є оцінка результатів підтвердження.

Провівши необхідні процедури для отримання аудиторських доказів, аудитор повинен скласти письмовий висновок щодо наявності на підприємстві кредиторської заборгованості за товари(роботи, послуги), правильності оформлення і ведення первинних документів, достовірності відображення на рахунках бухгалтерського обліку та у фінансовій звітності, а також, при необхідності, про висвітлення інформації в примітках до річної фінансової звітності.

Методика аудиту поточних зобов'язань чітко розкривається в розрізі кредиторської заборгованості ФОП «Ізюменко Т.В.» за товари (роботи, послуги) на таких основних етапах аудиторської перевірки: 1) підготовчий; 2) планування аудиту; 3) отримання аудиторських доказів; 4) формування аудиторського висновку.

Склад і зміст необхідних процедур для аудиторської перевірки кредиторської заборгованості наведено в розробленій науковцями організаційно-структурній моделі проведення незалежного аудиту розрахунків із постачальниками та підрядниками. Її використання забезпечить правильне і послідовне проведення перевірки й отримання необхідної інформації. Виділення об'єкта і суб'єкта, джерел інформації, певних аудиторських процедур та узагальнення підведених результатів дасть змогу сконцентрувати увагу незалежного аудитора саме на ключових моментах перевірки поточних зобов'язань та являється основою для подальшої розробки методики аудиту за іншими видами поточних зобов'язань.

Отже, робочі документи аудиторської перевірки поточних зобов'язань,

згідно до вимог Міжнародних стандартів аудиту, дадуть змогу швидко та своєчасно отримувати необхідну інформацію, проводити перевірку, знаходити можливі порушення у ФОП «Ізюменко Т.В». Слідуючим етапом дослідження є обґрунтування документального оформлення аудиту розрахунків з постачальниками.

3.2 Документальний супровід аудиту розрахунків з постачальниками

На даний час актуальним питанням є здійснення перевірки аудиторами у ФОП «Ізюменко Т.В», підсумки якої повинні бути документально оформлені.

З першої аудиторської перевірки, аудитор зустрічається з проблемою щодо написання робочих паперів. Призначена організація аудиту, можливості здійснення контролю роботи аудитора та покращення якості наполягають на повне дослідження певної проблеми.

Виходячи з навичок аудиторів багатьох німецьких фірм, довгострокові документи представляють собою систематизоване збирання документів, які мають визначення під час тривалого періоду та необхідні для швидкого отримання даних про основні моменти діяльності підприємства. Довгостроковим документом, наприклад, є довгостроковий договір на проведення аудиту, копії засновницьких документів підприємства-клієнта та його основних договорів на здійснення господарської діяльності, дані про керівника та працівників підприємства, про системи бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю, документи щодо довгострокового планування аудиту.

Аудитори США мають думку, що поточні документи формуються з документів двох видів: аудиторські адміністративні документи та документи аудиторської інформації. Даний розподіл поточних документів є не зовсім вірним, адже такі ж самі їх види можна класифікувати і у складі

довгострокових документів.

Спираючись на обрану особливість класифікації (строк ведення і використання), поточні документи отримали назву документів нетривалого використання. До таких, наприклад, відноситься договір на здійснення аудиту на один рік, поточний план і програма перевірки, затверджений склад групи аудиторів, робочі документи з перевірки окремих статей балансу за звітний період, оцінка аудиторського ризику, копії фінансової бухгалтерської звітності за період, який перевіряється, копії первинних документів і облікових регістрів, результати опитування, тестування, анкетування, запитів та інших виконаних аудиторських заходів.

Робоча документація аудитора має безпосередній зв'язок з одержанням і фіксуванням аудиторських доказів, адже перші документально відображають останні. Отже, враховуючи це, можна класифікувати робочі документи відповідно до обраної ознаки: отримані від третіх незацікавлених осіб (відповіді на запит аудитора в банк); отримані від підприємства-клієнта (оригінали чи копії первинної документації, облікові реєстри, звіти); створені безпосередньо аудитором (занотовані особисті спостереження, результати тестування чи аналітичного огляду).

Необхідність до робочих документів аудитора формулюють їх обов'язкові реквізити і складові, тобто найменування документа, назва клієнта, порядковий номер документа і сторінка розміщення його в аудиторському досьє, період перевірки, зміст (виклад процедур, зазначення методів і прийомів, отримані результати, висновок аудитора з конкретного факту перевірки), зазначення осіб, які склали і перевірили документ, підписи осіб, які склали і перевірили документ, дата складання документа та інші спеціальні реквізити.

Робочі записи аудитора повинні записуватись в досьє у певній послідовності – організаційні документи аудиторських процедур, адміністративні документи аудиторських процедур з окремих статей річного звіту, інші аудиторські дані, висновок та рекомендації (пропозиції).

Пропонованої послідовності розміщення документів у досьє, наприклад, дотримуються аудитори фірм Німеччині. Завжди аудитор самостійно вирішує питання про склад робочих документів і форму надання їх (за винятком стандартних робочих Документів – тестів, перевірочних листків, установлених форм листів, запитів, таблиць) в кожному конкретному випадку.

Отже, на кожній стадії (етапі) аудиторської перевірки зазначаються певні робочі папери аудитора, черговість яких в основному надає певні змоги дотримуватися конкретної послідовності документів у досьє.

Вибір техніки написання робочих записів в основному залежить, яким способом застосовується бухгалтерський облік на підприємстві-клієнті, а також від особистого досвіду і компетентності аудитора. Форма надання документів використовується переважно їх призначенням, способом і джерелами отримання або складання, характером інформації, яку вони містять. Порушення достовірності бухгалтерських документів може бути здійснене в таких випадках: через помилки оформлення і висновку договорів комісії, договорів постачання товарів; помилки оформлення первинної документації (використано бланки невстановленої форми, не заповнено всі необхідні реквізити, використано зайві чи неналежні реквізити); повторення незаконних за змістом операцій; повторення господарських операцій, які в реальності на підприємстві не виконувалися (цілком чи частково); реальність підроблених документів (матеріальна підробка) і тих документів, які мають помилкові дані (інтелектуальна підробка); присутність документів, які мають випадкові помилки.

Для здійснення аудиту розрахунків потрібно провести їх інвентаризацію. Вона потрібна для стабільної достовірності даних бухгалтерського обліку та звітності на підприємстві. Згідно вищезазначеного Закону підприємство для стабільної достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності виконують інвентаризацію активів і зобов'язань, на момент якої перевіряють і документально підтверджують їх

наявність, стан і оцінка. Чисельність інвентаризацій та дати їх проведення, перерахунок майна і зобов'язань, що належать інвентаризації, визначається підприємством, окрім випадків, коли проведення інвентаризації є обов'язковим.

Для здійснення проведення інвентаризації на підприємстві, яке досліджується розпорядчим документом керівника застосовується постійно діюча інвентаризаційна комісія, до складу якої входять досвідчені працівники, а володіє такою комісією керівник підприємства. За наслідками інвентаризації працююча інвентаризаційна комісія розробляє протокол із вписаним у ньому результатів інвентаризації і висновків до них.

При реалізації інвентаризації, інвентаризаційні описи компонуються окремо на товарно-матеріальні цінності, які зазначені в дорозі, не оплачені в строк покупцями відвантажені товари і цінності та ті, що перебувають на складах інших підприємств (на відповідальному зберіганні, на комісії, у переробці).

Іншою рисою інвентаризації розрахунків з різними дебіторами і кредиторами є те, що фактичною, виявленням в процесі інвентаризації, сумою заборгованості постає та, що перевірена (погоджена) обома сторонами, учасниками розрахунків (і дебітором, і кредитором). Підприємства дебітори обов'язково повинні протягом десяти днів з дня отримання виписок затвердити заборгованість або заявити свої протиріччя; на суми заборгованості постачальників з невідфактурованих поставок після їх перевірки бухгалтерія повинна забажати від постачальників розрахунково-платіжні документи. Постачальники обов'язково повинні надати покупцям документи або повідомити причини про їх неподання чи про відсутність певної заборгованості.

Під час виявлення порушень необхідно ретельно виявити причини й перевірити зв'язок із засобами розкраданнями чи іншими зловживаннями. Перевірка на правильність документів, реквізитів, яка знаходиться в них, і записів сприяє виявленню підробок. Перегляд документів із метою

знаходження підробок повинна бути схожою із перевіркою дотримання правил складання й оформлення документів.

Перегляд висновків діяльності досліджуваних організацій обліку розрахунків між суб'єктами має дозвіл розробити класифікатор однакових помилок, які розкриваються аудитором під час дослідження документів, операцій і записів, як на стадії підсумку господарського договору, так і в ході розрахункових взаємин між учасниками угоди.

Знайдені порушення фіксуються до робочих документів аудитора, а пізніше відображаються у конкретних узагальнюючих документах. Із кожного питання з програми перевірки фіксуються висновки аудитора. Справжнім матеріалом для результатів є документально показана інформація в робочих документах. Зроблені під час перевірки цих питань зауваження ефективно використовувати при підготовці аудиторського звіту.

З певних матеріалів проведеної перевірки аудиторської організації пропонується підготувати написану інформацію (звіт) для керівництва підприємства, яка перевіряється, тобто аудиторський підсумок.

Отже, методика аудиту розрахунків за товарними операціями у ФОП «Ізюменко Т.В» має розроблятися на підставі принципів, що створені в стандартах аудиту, послідовності дій проведення аудиту і процедур, що мають логічну послідовність робіт і забезпечують отримання досягнутих цілей аудиту. За певних обставин комплексного використання ця методика припускає поліпшення ефективності проведення аудиту розрахунків не тільки за вже готовими фактами господарської діяльності, але й у ході реалізації заходів превентивного характеру, що є важливо для гармонізації господарських відносин і управління.

3.3 Напрями удосконалення аудиту розрахунків з постачальниками

У сучасних ринкових умовах спостерігається значний розвиток і зміни в економічному середовищі, що призводить до підвищення важливості

фінансової звітності як основного інструменту управління. Вона стала важливим джерелом інформації для оцінки майнового та фінансового стану підприємства, а також для аналізу результатів його діяльності. Фінансова звітність дає змогу відстежувати зміни в структурі активів і джерелах їх фінансування, таких як власний і позиковий капітал, і дозволяє виявляти важливі аспекти господарської діяльності.

Зокрема, вона надає інформацію зовнішнім і внутрішнім користувачам у зручному форматі, що дозволяє їм ухвалювати більш обґрунтовані рішення. Зі збільшенням числа осіб, які приймають стратегічні рішення на основі облікової інформації, значення фінансової звітності і бухгалтерського обліку загалом зростає. У результаті цього виникає необхідність у посиленні вимог до якості фінансової звітності, яка повинна бути правдивою, інформативною і надаватися оперативно для задоволення потреб усіх користувачів.

Важливим елементом аудиту розрахунків з постачальниками є перевірка правильності застосування цін, націнок, знижок, надбавок і визначення податку на додану вартість, саме для цього аудитор складає звірку цих даних з договорами й інструкціями про порядок їх розрахунку. На розміри платежів впливають умови доставки товарів, виконання яких теж потрібно контролювати. Аудитор також контролює повноту компенсації постачальниками витрат по самостійній доставці матеріальних цінностей, при транспортуванні продукції власним транспортом підприємства-покупця.

Другим етапом аудиту розрахунків з постачальниками, на нашу думку, має бути аудит документального відображення надходження вантажів (робіт, послуг). На цьому етапі аудитор перевіряє первинні документи: товарно-транспортні накладні (ТТН) при поставці товарів автотранспортом, залізничні накладні при поставці залізничним транспортом, коносамент при доставці вантажу морським шляхом, рахунки-фактури, вантажні митні декларації. При перевірці розрахунків з підрядниками аудитор вивчає порядок прийому виконаних робіт та послуг шляхом дослідження актів прийому-здачі

виконаних робіт (послуг). Третім етапом ефективної моделі аудиту розрахунків з постачальниками і підрядниками є перевірка відображення в обліку цього виду розрахунків. Звіряє дані документів із даними первинних документів: товарно-транспортними накладними, рахунками-фактурами, вантажно-митними деклараціями.

Аудитор приділяє багато уваги правильності переносу сум, дотриманню кількості, якості, термінів поставки, наявності оплати і порядку розрахунку податкових зобов'язань.

Під час аудиту розрахунків з підрядниками аудитор перевіряє: включення об'єктів робіт та послуг до титульного списку; забезпечення відповідними джерелами фінансування; наявність проектно-кошторисної документації на об'єкти будівництва; укладання договорів із підрядниками, а також умови розрахунків.

На нашу думку, найефективнішим є застосування методів документальної і фактичної перевірки ФОП «Ізюменко Т.В», серед яких можна виокремити прийоми дослідження визначеного облікового документу, а також групи документів, які відображають одну або кілька взаємозалежних операцій чи рух однорідного майна, контрольну перевірку поточних розрахунків та зобов'язань, одержання письмових довідок фахівців, тестування осіб, які мають пряме або непряме відношення до досліджуваного факту господарської діяльності.

За результатами аудиту слід підготувати думку аудитора з питань правильності відображення у бухгалтерському і податковому обліку розрахунків із постачальниками й підрядниками.

Майже всі порушення, які допускаються бухгалтерами, можна класифікувати в такий спосіб: помилки у веденні обліку (відсутність системи у веденні обліку, випадкові помилки); повторювані помилки (необізнаність у правилах ведення бухгалтерського обліку, незнання податкового законодавства). Найрозповсюдженішою помилкою, яка допускається під час ведення обліку розрахунків та зобов'язань, є порушення правил складання і

оформлення документів. Перевірка документів із огляду на дотримання правил оформлення первинних документів надає можливість виявити не тільки порушення, але й приховані за цими порушеннями зловживання.

Під час перевірки повноти та достовірності зобов'язань й розрахунків аудитором можуть бути виявлені порушення, що можна класифікувати за такими відхиленнями: від чинного законодавства; від нормативних актів, які визначають організацію та методологію обліку; внаслідок недотримання протягом звітного року прийнятої облікової політики відображення в бухгалтерському обліку певних господарських операцій; через порушення принципу віднесення доходів та витрат до своїх звітних періодів; внаслідок недотримання тотожності даних аналітичного обліку оборотам й залишкам за рахунками аналітичного обліку.

Порушення правдивості бухгалтерських документів може виникнути в таких внаслідок: неправильності оформлення та висновку договорів комісії, договорів постачання товарів; не вірному оформлення первинної документації (використано бланки невстановленої форми, не заповнено всі необхідні реквізити, використано зайві або неналежні реквізити); відображення свідомо незаконних за своїм змістом операцій; відображення господарських операцій, які в дійсності на підприємстві не виконувалися (цілком або частково); наявність підроблених документів (матеріальна підробка) та документів, які містять свідомо помилкові дані (інтелектуальна підробка); наявність документів, що містять в собі випадкові помилки.

Практично всі порушення, які допускаються бухгалтерами, можливо класифікувати в певний спосіб: помилки у веденні обліку (відсутність системи у веденні обліку, випадкові помилки); повторювані помилки (необізнаність в правилах правил ведення бухгалтерського обліку, незнання податкового законодавства). Найбільш розповсюдженою помилкою, яка допускається під час ведення обліку розрахунків та зобов'язань, є порушення правил складання і оформлення документів. Перевірка документів саме з огляду на дотримання правил оформлення первинних документів дає

можливість визначити не тільки порушення, але й приховані за ними зловживання.

В разі виявлення порушень слід ретельно визначити причини та перевірити зв'язок з можливим розкраданнями або іншими зловживаннями. Перевірка достовірності документів, реквізитів, які містяться в них, та записів допомагає виявленню підробок. Огляд документів з метою виявлення підробок має поєднуватись із перевіркою дотримання всіх правил складання та оформлення документів.

Огляд підсумків діяльності досліджуваних організацій пов'язаної з обліком розрахунків між суб'єктами дозволив розробити класифікацію типових помилок, що виявляються аудитором під час дослідження документів, операцій та записів, можливих і на стадії висновку господарського договору, і в ході розрахункових взаємин між учасниками угоди.

Виявлені порушення заносяться до робочих документів аудитора, а пізніше відображаються у відповідних узагальнюючих документах. З кожного питання програми перевірки аудитор складає висновки. Фактичним матеріалом для них є документально відображена інформація в робочих документах. Зроблені в ході перевірки цих питань зауваження слід використовувати при підготовці аудиторського звіту.

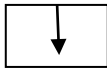
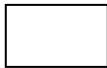
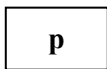
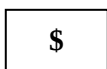
Таким чином, методика аудиту розрахунків за товарними операціями має формуватися на підставі принципів, які закладені в стандартах аудиту, послідовності етапів проведення аудиту та процедур, які визначають логічну послідовність робіт та забезпечують досягнення цілей аудиту. За умов цілісного використання ця методика дозволяє підвищити ефективність проведення аудиту розрахунків як за вже сформованими фактами господарської діяльності, так і в ході реалізації заходів превентивного характеру, що є особливо важливим для гармонізації господарських відносин і управління (по об'єкту в цілому, по завершенню етапів); правильність застосування цін, розцінок, відображення обсягів виконаної роботи;

достовірність поданих до оплати рахунків з доданими до них актами виконаних робіт. При встановленні фактів перевищення виконаних робіт, неправильного застосування цін, включення до розрахунку витрат, не передбачених кошторисом, слід провести контрольний замір виконаних обсягів будівельно-монтажних робіт. Адже своєчасний аудит забезпечує формування повної й достовірної інформації щодо стану розрахунків з постачальниками і підрядниками за одержані матеріальні цінності, виконані роботи або надані послуги, необхідної внутрішнім і зовнішнім користувачам фінансової звітності для управління й розвитку підприємства. Запропонована нами, ефективна модель аудиту розрахунків з постачальниками і підрядниками передбачає три етапи: аудит договорів купівлі-продажу; аудит документального відображення надходження вантажів (робіт, послуг); аудит відображення в обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками. Ми пропонуємо наступні символи для класифікації помилок при аудиторській перевірці (таблиця 3.1).

Таблиця 3.1 – Відображення помилок в аудиті за допомогою символів

Помилка	Символ
1	2
Залежно від періодичності помилки	
Випадкові	В
Періодичні (постійно робиться неправильне бухгалтерське проведення)	П
Залежно від характеру помилки	
Арифметичні	+/-
Пропуски	
Неправильне заповнення звітних форм	Ф
Неправильне відображення інформації: виникає при неправильному перенесенні сальдо рахунків у звітні форми (при взаємному згортанні дебіторської і кредиторської заборгованості), а також	?
при відображенні результатів операцій по невідповідних статтях, недостатність інформації у звітності, тобто відсутність пояснень та розкриття	

Продовження таблиці 3.1

1	2
Неповнота відображення операцій: означає, що у бухгалтерському обліку не знайшли відображення всі факти господарських операцій. Такі помилки приводять до заниження звітних даних.	
Необґрунтованість облікових записів: означає, що факт господарської операції відображений в обліку без достатніх на те підстав (включено в баланс майно, на яке підприємство не має права власності - майно, яке отримано за договором комісії). Ці помилки приводять до завищення показників звітності.	
Помилки у записах: означають, що або операція відображена не на тому рахунку, на якому мала бути, або зроблена помилка у проведеній сумі.	
Помилки в оцінці: пов'язані з тим, що були неправильно оцінені активи і пасиви, які відображені у звітності (наприклад, неправильно зроблено оцінку резерву сумнівних боргів).	
Неправильні проводки	

Джерело: систематизовано автором.

Розроблена певна система знаків виявлених помилок дозволить швидше й ефективніше проводити аудит розрахунків з постачальниками, отже допоможе максимально скоротити час на проведення перевірки, не занижуючи її якості.

Як наступний етап проведення аудиту, планування передбачає складання плану аудиторської перевірки розрахунків з постачальниками.

Предметом аудиту операцій зі зобов'язаннями є господарські процеси й операції пов'язані із розрахунками з покупцями і замовниками, а також відносини, які виникають при цьому між сторонами. Постановка проблеми і процедур перевірки зобов'язань обумовлена тим, що реформування форм власності в Україні і створення нового механізму господарювання викликали суттєві зміни в організаціях й методах аудиту.

Таким чином, принципи бухгалтерського обліку постійно піддаються

нововведенням, модифікаціям та змінам. Розвиток суспільства ставить розбіжності теорії і практики. Тому облікова політика досліджуваного ФОП «Ізюменко Т.В», зокрема із питання обліку, оподаткування, аудиту розрахунків з постачальниками потребує постійного вдосконалення.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження можемо зробити наступні висновки.

1. З бухгалтерської точки зору, джерелом виникнення зобов'язань є розрахункові відносини суб'єкта господарювання з контрагентами на підставі конкретних фактів господарської діяльності. Будь-яка заборгованість є дебіторською для однієї сторони (як актив) і кредиторською для іншої (як зобов'язання). Поняття «поточні зобов'язання» у сфері бухгалтерського обліку можна визначити наступним чином: це актуальна, виражена в грошовому виразі та право-урегульована заборгованість підприємства перед іншими суб'єктами, яка має бути розглянута й врегульована протягом оперативного циклу підприємства, що призведе до спаду економічних ресурсів підприємства. Зобов'язання підприємства за розрахунками з постачальниками та підрядниками – це короткострокові зобов'язання, які виникають при закупівлі товарів чи послуг. Ці зобов'язання виникають на основі укладених договорів про купівлю-продаж, що укладаються з постачальниками чи підрядниками. Кредиторська заборгованість у підприємств та організацій зазвичай виникає через невиконання установами своїх зобов'язань.

2. Правильна організація розрахунків вимагає суворого дотримання фінансової дисципліни щодо вчасної оплати зобов'язань. Затримки у сплаті за отримані матеріальні цінності або несвоєчасне надходження коштів за реалізовану продукцію та надані послуги можуть спричинити фінансові труднощі для підприємства. Розрахункові взаємовідносини з постачальниками та підрядниками виникають у процесі господарської діяльності підприємств, і разом з цим формується інформаційна база укладення договорів купівлі-продажу, договорів підряду на виконання різних робіт, податкових та товарно-транспортних документів, а також інших відповідних документів.

3. Первинні документи є основою для реєстрації господарських

операцій суб'єкта господарювання з постачальниками у бухгалтерському обліку ФОП «Ізюменко Т.В». В результаті проведення цих операцій в господарській діяльності виникають ситуації, які впливають на своєчасне виконання зобов'язань або навіть можуть його призупинити. Ці ситуації можуть бути пов'язані як з тимчасовою, так і постійною неплатоспроможністю та іншими особливими обставинами. Так, в процесі розрахунків з постачальниками та підрядниками у бухгалтерському обліку можуть з'явитися як дебіторська заборгованість (у разі передоплати), так і кредиторська заборгованість (якщо платежі здійснюються за фактом поставки товарів або послуг). У досліджуваному суб'єкті господарювання розрахунки з постачальниками та підрядниками проводяться у готівковій та безготівковій формах, що відображається відповідними первинними документами.

4. Фінансова звітність являє собою бухгалтерську звітність, що містить дані про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за певний звітний період. Під час складання фінансової звітності необхідно дотримуватися певних вимог, зокрема, вона повинна ґрунтуватися на принципах автономності підприємства, періодичності, обачності, послідовності, превалювання сутності над формою, безперервності діяльності, повного висвітлення, єдиного грошового вимірника, історичної (фактичної) собівартості, нарахувань та відповідності доходів і витрат. Поточні зобов'язання відображаються у розділі III пасиву балансу «Поточні зобов'язання». Інформація про поточні зобов'язання у балансі розкривається чітко і доступно для всіх користувачів. Завдяки цьому як зовнішні, так і внутрішні користувачі можуть детально оцінити можливі ризики та витрати, пов'язані з погашенням поточних зобов'язань.

4. Для забезпечення ефективного управління господарською діяльністю суб'єкта господарювання важливо:

- вдосконалити існуючу систему обліку поточних зобов'язань, зокрема, шляхом впровадження елементів контролю;

- впровадити додаткові аналітичні рахунки до синтетичного рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», з поділом за терміном сплати;
- створити реєстри угод з постачальниками та простроченої заборгованості за товари, роботи та послуги у документообігу підприємства; забезпечити контроль своєчасного погашення заборгованості;
- здійснити уніфікацію системи обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками з міжнародною системою, враховуючи національні особливості.

5. Обґрунтовано, що в робочих документах аудитор робить свої записи, тобто вказуються види помилок. Запропоновано символи для класифікації помилок при аудиторській перевірці, що дозволить швидше та ефективніше проводити аудит розрахунків з постачальниками та підрядниками, тобто допоможе максимально скоротити час на проведення перевірки, не занижуючи її якості.

6. Проведені дослідження свідчать, що одним із найголовніших шляхів вдосконалення проведення аудиторської перевірки є пропозиція аудитору відповідно розробляти план проведення перевірки і програму проведення аудиту. Перед проведенням аудиту пропонуємо установі заключати договір на проведення аудиту, де обумовлені всі суттєві питання щодо обсягу перевірки, строків, прав та обов'язків обох сторін, умов сплати.

7. Проведені дослідження дозволили обґрунтувати, що принципи бухгалтерського обліку постійно піддаються нововведенням, модифікаціям, змінам. Тому облікова політика досліджуваного ФОП «Ізюменко Т.В», зокрема з питання обліку, оподаткування, аудиту розрахунків з постачальниками потребує постійного удосконалення.

Таким чином, комплексне впровадження запропонованих заходів дозволить наблизити облік і аудит до вимог Національних та міжнародних стандартів, робота бухгалтера буде більш ефективною, а інформацію, що надходить більш повною, точною та економічно обґрунтованою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Афанас'єва І.І., Розмислов О.М. Сучасні тенденції трансформації управлінського обліку. *Збірник наукових праць Державного університету інфраструктури та технологій: Серія «Економіка і управління»*. 2020. №48. С. 77–86. URL: <https://em.duit.in.ua/index.php/home/article/view/18> (дата звернення: 20.09.2024)
2. Беляєва Л. А. Сучасні тенденції у розрахунках з постачальниками та підрядниками. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2020. Вип. 3. С. 139-145. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/cxeebu_2020_3_25 (дата звернення: 17.09.2024)
3. Візіренко С.В., Іваніцький К.В. Організація обліку розрахунків з контрагентами. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 23. С. 58–63. URL: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=7235&i=8> (дата звернення: 17.09.2024)
4. Гайдаржийська О.М., Попович О.В., Кромбет А.Ю. Теоретичні аспекти обліку розрахунків підприємства з постачальниками та підрядниками. *Електронний науковий фаховий журнал Мукачівського державного університету «Економіка та суспільство»*. 2018. № 18. С. 874–880.
5. Гевчук А.В. Методика дослідження бухгалтерської звітності в процесі перевірки розрахунків з контрагентами. *Інтернаука. Серія «Економічні науки»*. 2019. № 6. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2019-6-5073> (дата звернення: 17.09.2024)
6. Господарський кодекс України № 436-IV від 16.01.2003 зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/436-15> (дата звернення: 18.09.2024)
7. Давидюк Т.В. Методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції у вітчизняних нормативних актах: напрями удосконалення. *Економіка: реалії часу*. 2016. № 1 С. 6–13.

8. Коновалова К.Т., Макарова А.С. Удосконалення обліку кредиторської заборгованості та методи управління нею. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 34. С. 181–184.
9. Концептуальна основа фінансової звітності: затв. Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку від 01.09.2010 р. №929. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_009 (дата звернення 25.10.2024)
10. Масленніков Є.І., Присакарь Д.Д. Теоретичні засади організації облікового процесу на промислових підприємствах. *Економіка. Фінанси. Право*. 2017. № 2/2. С. 49–52.
11. Матюха В.І., Мисака Г.В. Актуальні проблеми обліку розрахунків підприємства з постачальниками і підрядниками. *Молодий вчений*. 2018. №1. С. 930-932.
12. Меліхова Т.О. Методичні засади проведення внутрішнього контролю розрахунків для підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства. *Агросвіт*. 2019. № 9. С. 17–24.
13. Міжнародні стандарти аудиту. URL: https://www.apob.org.ua/?page_id=3482 (дата звернення 29.10.2024)
14. Мулик Я.І. Стан та перспективи розвитку аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. № 2. С. 106–115.
15. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання»: наказ Міністерства фінансів України від 31.01.2000 р. №20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text> (дата звернення: 13.11.2024)
16. Нікітчук К.М. Аудиторські процедури як основи контролю розрахунків із постачальниками і підрядниками. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2016. № 4. URL: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/4_2016/81.pdf (дата звернення 29.10.2024)
17. Огійчук М. Чисті активи як фінансове джерело стабільного

функціонування підприємств різних організаційно-правових форм господарювання. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2016. № 1. С. 2–10.

18. Пилипенко К.А. Управління розрахунковими операціями в системі обліку підприємства: вітчизняний та міжнародний досвід. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2020. № 1. С. 134–139.

19. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text> (дата звернення: 10.03.2024)

20. Податковий кодекс України: від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 20.09.2024)

21. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 10.03.2024)

22. Фоменко Я.І., Ткаль Я.С. Розрахунки з постачальниками та підрядниками: шляхи вдосконалення. *Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Стратегічні пріоритети розвитку бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах глобалізації»* (м. Суми, 19 листопада 2024 р.). 2024. С. 371–373.

23. Фоменко Я.І., Ткаль Я.С. Облік розрахунків з постачальниками та підрядниками: актуальні аспекти. *Матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток обліку, аудиту та оподаткування в умовах інноваційної трансформації соціально-економічних систем»* (м. Кропивницький, 5 грудня 2024 р.). 2024. С. 167–169.

24. Хазанюк А.М. Вдосконалення обліку розрахунків підприємства з постачальниками і підрядниками.. URL: <http://www.naub.ua.edu.ua> (дата звернення: 10.03.2024)

25. Хаймінова Ю.В., Слободянюк О. В., Кібік О.М., Скрипник М.О. *Бухгалтерський облік: навчально-методичний посібник*. Одеса, 2020. 132 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/> (дата звернення: 10.03.2024)

26. Яструбський М., Левкович І. Проблеми обліку розрахунків з дебіторами і кредиторами. *Економіка та суспільство*. Вип. 38. 2022. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1302/1256> (дата звернення: 20.09.2024)

27. Haiduchok T., Sysoieva I., Vasylishyn S., Lysiuk A., Kundrya-Vysotska O. and Kostyrko A. Accounting and Control of Settlements with Counterparties under the Conditions of Quarantine Measures. *International Journal of Advanced Research in Engineering and Technology (IJARET)*. 11 (5). 2020. P. 141–152. URL: <https://ssrn.com/abstract=3628094> (дата звернення: 10.03.2024)

28. Kwilinski A. Environmental Taxes as a Condition of Business Responsibility in the Conditions of Sustainable Development. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*, 22 (SI2). 2019. P. 1–6. URL: <https://www.abacademies.org/articles/Environmental-taxes-as-a-condition-of-business-responsibility-in-the-conditions-of-sustainable-development-1544-0044-22-SI-2-354.pdf> (дата звернення: 07.09.2024)

29. Musarrat Ara and Dr. Harani B. Environmental Accounting and Reporting: A Case Study of Universities' Educational Curriculum. *Journal of Management*. 5 (4). 2018. P. 349–362. URL: https://iaeme.com/MasterAdmin/Journal_uploads/JOM/VOLUME_5_ISSUE_4/JOM_05_04_036.pdf (дата звернення: 21.11.2024)

30. Podolianshuk O. Accounting and taxation of calculations on current payments to employees. Theoretical and practical aspects of the development of the European Research Area: monograph / edited by authors. 1st ed. Riga, Latvia: «Baltija Publishing». 2020. P. 220–246. URL: <http://socrates.vsau.org/repository/getfile.php/25302.pdf> (дата звернення: 14.10.2024)

31. Saifudin Miftachus Sa'adah. The evaluation of business receivables using coso, receivable turnover (RTO), average collection period (ACP), and aging of account receivable (AAR) internal control approach models. *Economics & Business solutions journal*. No 1. 2019. P. 19–29. URL:

<https://www.researchgate.net/publication/334782118> THE EVALUATION OF BUSINESS RECEIVABLES USING COSO RECEIVABLE TURNOVER RATIO AVERAGE COLLECTION PERIOD ACP AND AGING OF ACCOUNT RECEIVABLE AAR INTERNAL CONTROL APPROACH MODELS Case Study at PT Voltech Pr (дата звернення: 15.09.2024)

ДОДАТКИ